

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԳ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 24, 1900

ԹԻԻ 8

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Հաւաքոյնը Աստուծոյ Պահեցէք	57
Մեր կարողութեան Համեմատ	57
Հոգեւոր Պաշտօնէութիւն	57
Տէրօջը Ուրախութիւնը	59
Գահալէժ Դատուածին Վնասները	59
Յորենի խնդիրը	59
Սբ. Պօղոսի Մեծ Զանգակը	60
Գիտական Մանօթութիւններ	60
Պատասխան Ա. Պ. Ա. Կիւրիէ	61
Բաց Նամակ	62
Բաղձալի Մահ Մը	62
Հանգէս Քաղաքական	63
Դրամական	64

ԱՒՆՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիլի, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիլի: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Եթէ թերթի գինն է 30 փարս:

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Տր. Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիկացի Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միեւնոնարաց Ընկերութեան Կողմանէ, Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՒՍԵՐ Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՐԱԳԻՐ

ԼԱՒԱԳՈՅՆԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՊԱՆԵՑԻՔ (Պատ. Յիւլիէ Պրոտ.)

Խորագոյն կեանքի պատուական տընտեսութիւն մը կայ, արթուն վերապահութիւն մը՝ որ կը հսկէ խորին անձկութեան և սրտեռանդն աշխատութեան կարողութիւններուն վրայ, և կը մերժէ նուիրել զանոնք առաջին դիմողին: Հարստութիւնը կը վազէ դուռը և կ'ըսէ, "ինձի տուէք ձեր մեծ անձկութիւնը:" Իսկ դուք կը նայիք անոր և կը պատասխանէք, "Ոչ, ձեզի չեմ տար: Ես կէսանտարբեր փոքր իղձ մը միայն, որու դուք արժանի էք:" Ժողովրդականութիւնը կու գայ և կ'ըսէ, "Ձեր բոլոր ուժով ինձի հետ գործեցէք:" Իսկ դուք կը պատասխանէք, "Ոչ, դուք բաւական կարեւորութիւն չունիք: Սակայն ամէն մը գործունէութիւն՝ զոր կրնաք առնել եթէ ուզէք, բայց ատկէ աւելի չկայ:" Նոյն իսկ գիտութիւնը կու գայ և կ'ըսէ, "Բոլոր ձեր հոգին ինձի նուիրեցէք:" Դուք այն ատեն պարտիք ըսել միանգամ ևս, "Ոչ, թէև մեծ, բարի ու գեղեցիկ էք, արժանի չէք մարդուս ամբողջ հոգիին:

Մարդուն մէջ բան մը կայ այնպէս նուիրական և թանկագին որ իբրև պահեստ պահուելու է մինչև որ գիտութեան բաղձանքէն աւելի մեծ բան մը պահանջէ զայն:" Բայց յետոյ կու գայ վերջապէս ասոնց ամենէն աւելի վեհափառ Մէկը, Աստուած, բարութեան և նկարագրի իր գերագոյն պահանջով: Եւ դուք կը բանաք ձեր ամբողջ բնութեան դռները և ասպարէզ կը հրաւիրէք ձեր սրբագոյն և խորագոյն անձնութիւնը: Արդ՝ կ'ուրախանաք որ բան մը պահեցիք՝ փոքրիկ տէրերու տալ չուզելով: Ահա կեանքի անդունդ մը որ ձեր ներսի անդունդին կը կանչէ և իր պատասխանը կը ստանայ: Սիրելի բարեկամներս, եթէ պատրաստ չէք ձեր խորագոյն զգացումները, ամենէն կատարեալ հաւատարմութիւնը նուիրել Աստուծոյ և Քրիստոսի, գոնէ մի տաք զանոնք ուրիշ ուէ տիրոջ: Ոչ ոք, բայց միայն Աստուած, արժանի է մարդոց ամբողջական նուիրման: Պահեցէք ձեր ամենէն նուիրական բանը մինչև որ Ամենասուրբը պահանջէ զայն:

ՄԵՐ ԿԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԵՄԱՏ

Մէկը կրնայ շատ բան չգիտնալ և կըրնայ շատ բան ընելու կարող չըլլալ: Բայց գիտէ քիչ մը բան և կարող է բան մը ընել: Եթէ մէկն իր գիտութեան և կարողութեան չափով գործէ, կը կատարէ բոլոր ինչ որ ինք կրնայ ընել և բոլոր ինչ որ Աստուած կը պահանջէ իրմէ, և ընդունելի կ'ըլլայ անոր: Ոչ մէկը մերժելու է իր կրցածը կատարել՝ աւելին կատարել չլինալուն համար: Աստուած իր նախախնամութեամբ դրած է մեր շուրջ ինչ ինչ սահմաններ, որոնց չընդունակին մէջ կրնանք անխափան գործել և որոնցմէ սակայն դուրս չենք կարող ելլել: Աստուծոյ գիտաւորութիւնն է որ ամէն մարդ իր չընանակին մէջ գործէ: Թերեւս անկարող է մէկը մեծ բան մը ընել համաձայն այն տեսութեան զոր աշխարհունի մեծութեան վրայ, բայց կարելի է որ կրնայ բան մը ընել որ մեծ կը համարուի Աստուծոյ առջև: Մեծութեան վրայ Աստուծոյ տեսութիւնը կրնայ տար-

բերիլ մեր տեսութեան: Աղքատ որ բռնարին որ երկու լուսայ ձգեց գանձանակը՝ շատ քիչ բան ըրաւ մարդոց տեսութեամբ: Բայց Աստուծոյ տեսութեամբ տուաւ շատ աւելի բան բոլոր անոնք որ "իրենց աւելցուցէն" ձգեցին: Աստուած մեր գործերը դատելու ատեն հաշուի կ'առնէ մեր միջովայրը և մեզ շարժող ոգին ու նպատակը, և եթէ մենք հաւատարիմ դռներնք այն դիրքին մէջ զոր մեզի սահմանած է, ինչ ալ խորհին մարդիկ մեր վրայ, կ'ընդունի և ճոխապէս կը վարձատրէ մեզ: Որովհետեւ մէկը միայն մէկ տաղանդ ունի, այդ պատճառ մը չէ որ չբանեցնէ զայն: Ըրէք ինչ որ կրնաք՝ բանեցուցէք տաղանդը զոր ունիք: Աստուած աւելի բան մը չպահանջեր ձեզմէ:

ՀՈԳԵՒՈՐ ՊԱՇՏՈՆԵՆԻԹԻՒՆ [Խմբագրական]

2.

Անցեալ շաբաթ տեսանք թէ Նոր Կտակարանին մէջ եպիսկոպոսն եւ երէցն անունները միեւնոյն անձերուն կը տրուին եւ թէ եպիսկոպոսը տեսուչ էր մէկ եկեղեցւոյ միայն եւ ոչ թէ թեմի մը: Թէ արդեօք քաղաքակրթութեան ինչ ինչ վիճակներու մէջ եկեղեցական վարչութեան եպիսկոպոսական դրութիւնն աւելի օգտակար չ'ըլլար՝ այնպիսի խնդիր մ'է որով չենք ուզեր զբաղիլ: Եկեղեցական պատմութեան տեղեակ ոչ մէկ անձ կրնայ վարանիլ ընդունելու թէ եկեղեցւոյ ամենէն ոգին, Քրիստոսանման եւ օգտակար վարչներու ցանկին մէջ կը գտնուին թեմական շատ եպիսկոպոսներու անուններ: Բայց Բողոքական աշխարհի ոչ-եպիսկոպոսական եկեղեցիներուն մէջ եպիսկոպոս անունը քիչ անգամ կը գործածուի, եւ երբ գործածուի՝ ուրոյն եկեղեցւոյ մը երէցին կամ հովուին կը տրուի Նոր Կտակարանի օրինակին հետեւելով: Բայց ի սարկաւազներէն, որոնք թէեւ եկեղեցւոյ սպասաւորելու համար զատուած են յատկապէս բայց աշխարհական կը համարուին, պաշտօնէութեան միայն մէկ աստիճան կամ կարգ կ'ընդունին: Մարդ մը կրնայ մասնաւոր եկեղեցւոյ մը երէց կամ հովիւ ձեռնադրուիլ, կրնայ ալ շատ մը եկեղեցիներու աւետարանիչ ձեռնադրուիլ անոնց սպասաւորելու համար, որպէս են օտար երկրի մէջ գործող միսիոնարները: Սակայն հովիւն ու աւետարանիչը զիրքով կամ արտիճանով հաւասար կը նկատուին: Ինչ է հոգեւոր պաշտօնէութեան տրուած

իշխանութեան սահմանը : Աւետարանական հոլիւններ, եթէ իրենց եկեղեցւոյն վարդապետութեան համաձայն պիտի ընթանան, խնամով զգուշանալով են երկու տեսակ իշխանութեան հետամուտ ըլլալէ : 1. Անոնք չեն ըսեր թէ նզովելու իշխանութիւն ունին իրենք : Հին Տնտեսութեան ներքեւ անգամ այդպիսի իշխանութիւն չտրուեցաւ քահանայներուն : Հին Կաթողիկոսական մէջ շատ նզովքներ կան, ի մասնաւորի անոնք որ Գերագուշան վրայ պիտի խօսուէին եւ գրուած են Բ. Օր. Ի. Ը. գլխուն մէջ : Բայց ատոնց ոչ մէկուն մէջ կայ քահանայապետին կամ ամբողջ քահանայական դասակարգին ընծայուած օրէնսդրական կամ հեղինակային իրաւասութիւն : Աստուած էր օրէնսդիրը, եւ միայն ան կ'որոշէր թէ ինչ կարգի յանցանքներու համար պիտի անիծուէին մարդիկ եւ արտաքսուէին իր ժողովրդին մէջէն : Հոգ չէ՝ քահանայապետն ինչ դառն ատելութիւն տա՞ծ էր իր հայրենակիցներէն մէկուն դէմ, կամ ինչ անձկութիւն ունենար անոր միտք տալու, եթէ անիծէր զայն օրէնքին մէջ չյիշուած տեւէ պատճառով, Աստուծոյ իրաւունքն յափշտակած կ'ըլլար եւ ուստի ինք կ'ըլլար յանցաւոր անոր առջեւ : Նոյնպէս է նաեւ Նոր Տնտեսութեան ներքեւ : Եկեղեցին իշխանութիւն ունի իր անդամներուն կարգէն հանելու անոնք որ յայտնապէս անբարոյական են, կամ քրիստոնէական նկարագրի անհամաձայն կամ անվայել կեանք մը կը վարեն ուրիշ կերպերով : Բայց այս իշխանութիւնը, մեր մէջ, եկեղեցւոյ ամբողջութեան կը պատկանի եւ ոչ անոր հովուին : Այս իշխանութիւնն ալ եկեղեցական անհատութիւնը խզելէ անդին չանցնիր : Ոչ եկեղեցին, ոչ ալ անոր կղերը, կարողութիւն ունի մէկը դժօխքին մատնելու : Այդ կը պատկանի բոլորովին Դատաւորին, որ է նոյն ինքն Քրիստոս Յիսուս : Եւ կ'որոշուի մարդուն գործերով եւ այն նկարագրով, որու արտայայտութիւնն ու պտուղն են անոր գործերը : Եթէ մէկուն նկարագիրը դատաւարութեան արժանի ընէ զինք, կը դատաւարուի ան, եւ եկեղեցւոյ նզովքները աւելի խոր չեն ընկղմեր զայն դատաւարութեան վիճին մէջ : Բոլոր այն նզովքները որոնք եկեղեցւոյն հիմնարկութենէն հետէ տեղացուած են եկեղեցականներու կողմէ՝ ըսաւ ազգած չեն նզովուածներուն յաւիտենական վիճակին : Անոնք, նման թիւկէլայի ափսոսք Բրիտանական բանակապետ Փրիթորիայի դէմ արձակուած հրազեններուն, կամ Զինու Կայսեր կողմէ Աւստրիոյ բնակիչներուն դէմ հանուած հրովարտականներուն, անվիտս են, քանզի չեն զօրեր այնչափ հեռուն :

2. Միւս իշխանութիւնը զոր Բողոքական կղերը չըսեր թէ ունի՝ մեղաց թողութիւն տալու իշխանութիւնն է : Այս երկուքը զուգընթաց են : Եթէ հոգեւոր պաշտօնեաներն իշխանութիւն ունին մարդիկ դժօխքին դատաւարութիւն, ալիկալիւն են որ դատաւարութեանէ ազատելու ալ իշխանութիւն ունենան : Սակայն չենք տեսներ թէ նոյն իսկ առաքելաբայ պապի ձեռնհասութիւն վերագրեցին իրենց : Քրիստոս շատ անգամ ըսաւ, «Բոլոր մեղքերդ քեզի ներուած են» : Բայց երբեք յիշուած չէ թէ առաքելաներն ալ նոյնն ըսին : Փարիսեցիներն ըսին, «Ո՛վ կրնայ մեղաց թողութիւն տալ, բայց միայն Աստուած» : Եւ Քրիստոս չըսաւ թէ կը սխալէին անոնք, այլ իրեն վերագրեց այդ Աստուածային կարողութիւնը : «Որքին մարդոյ իշխանութիւն ունի երկրի վրայ մեղքերու թողութիւն տալու» ըսաւ, եւ խօսքի

այս ձեւը բնականապէս կը հասկնայ թէ անոր յատուկ էր այդ իշխանութիւնը : Այս թողութիւնն ալ քմածին բան մը չէ : Անիտիոխ պայմաններէ կախում ունի : Անոնք նշանակուած են նոյն իսկ Քրիստոսէ, որու խօստումն էր թէ ով որ իրեն հաւատայ՝ պիտի չկորսուի, հապալաւիտենական կեանք պիտի ունենայ : Առաքելները ըսաւ չհամարձակեցան փոխել կամ փոփոխել այս պայմանները : Կը գտնենք թէ բոլոր իրենց խօսքերով, որոնք յիշուած են Գործք Առաքելոց գիրքին եւ Թողութիւն մէջ, այս վարդապետութիւնը կը պարզէին : Փրկութիւնն է հաւատքն եւ մեղաց ապաշխարութենէ որ ի հարկէ զոյգ կ'ընթանայ ճշմարիտ հաւատքի հետ : Կրնանք հաւատալ թէ Քրիստոսի կողմէ այդ պայմանին տրուելէն ետքը Պետրոս կամ Պօղոս երբեք յանդգնեցան փոխել զայն, կամ թէ անոնք իրենց առաքելութեան բոլոր տարիներուն մէջ երբեք անիծեալ հոգեկեցին մէկը որ ճշմարտապէս կը հաւատար Քրիստոսի, կամ ներուած հոգեկեցին մեղքերն այնպիսի մէկուն որ ճշմարտապէս չէր հաւատար :

Աւետարաններուն մէջ կարգ մը խօսքեր կան որոնք ասկէ տարբեր վարդապետութիւն մը կը սորվեցնեն, կը կարծուի : Պետրոսի տրուած բանալիներուն իշխանութիւնը (Մատ. Ժ. 19) քննելու պիտի չձեռնարկենք, քանզի ինչ որ էր այդ, ըսաւ ապացոյց չկայ ցոյց տուող թէ այդ նոյն իշխանութիւնն ուրիշ փոխանցուեցաւ, եւ պատճառ ալ չկայ որ ուրիշ փոխանցուէր, եթէ առաքելական պաշտօնը ժամանակաւոր էր : Գալով մեր Տէրոջը յայտարարութեան որ նոյն համարին մէջ կը գտնուի, «Ինչ որ երկրի վրայ կապես, երկինքի մէջ կապուած պիտի ըլլայ» : Եւ այս ըսուեցաւ Պետրոսի, բայց ըսուեցաւ բոլոր աշակերտներուն եւ ոչ Պետրոսի կամ առաքելներուն միայն (Մատ. Ժ. 18) : Եւ չկրնար նշանակել թէ փրկութեան Քրիստոսադիր պայմանները փոխելու իշխանութիւն տրուեցաւ, քանզի այդ պիտի ըլլար զՔրիստոս իր իշխանութենէն գահընկէց ընել : Ակնարկութիւնը կը վերաբերի երկրաւոր եկեղեցւոյ կազմակերպութեան, որու նկատմամբ աշակերտներուն գործողութիւնը պիտի վաւերացուէր երկնից մէջ : Յով. Ի. 23 համարին խօսքն ալ աւելի զօրաւոր կը թուի, բայց եթէ բացատրենք զայն առաքելներուն ետքի ընթացքին լոյսով, չենք կրնար կարծել թէ այդ անոնց իշխանութիւն տուաւ փրկութեան պայմանները փոխելու : Անոնք երբեք չցուցին թէ իշխանութիւն ունին ճշմարտապէս չզղջացող ու չհաւատացող մէկուն մեղքերը թողութիւն կամ զղջացող ու հաւատացող մէկուն մեղքերը ետ բռնելու : Եւ այս բառերով ցոյց տրուած իշխանութիւնն ինչ ալ ըլլայ, չհասկցուիր թէ ուրիշներու պիտի փոխանցուէր : Առաքելական պաշտօնին եւ նախնի եկեղեցւոյ հրաշայի պարզեաններուն հետ անցաւ դնաց այն :

Արդէն յառաջ բերուածներէն զատ երկու նկատողութիւններ կան որոնք մեզ կը համոզեն թէ ճշմարիտ ըլլալու է ինչ որ վերը ըսինք : Մին է մարդուն անկարողութիւնը փրկութեան համար պահանջուած բաներն ինքրիմէն ընելու : Ան զղջալու է ճշմարտապէս, այսինքն տրամելու է մեղաց համար, ոչ միայն վասն զի պատիժ կը բերէ մեղքը, այլ եւ վասն զի ծուռ բան է, նաեւ վասն զի անհնազանդութիւն է երկնաւոր Հօրը դէմ : Մեղաւորն ունենալու է Քրիստոսի վրայ հաւատք, որ լոկ իմացական հաւատք չըլլայ, այլ ընկերանայ սիրալիր վստահութեան եւ

հնազանդութեան, որով մարդս կ'առաջնորդուի ատել այն բաները զորոնք երբեմն կը սիրէր, եւ սիրել այն բաները զորոնք երբեմն կ'ատէր : Այս փոփոխութիւնը, զոր Աստուածաշունչը կը նկարագրէ իբրեւ սրտի փոփոխութիւն եւ վերադարձնուող, եկեղեցականի մը հնաւոր բան չէ յառաջ բերել մարդուն սրտին մէջ : Այս Սուրբ Հոգին պարզեւն է : Միայն ան կրնայ պարզեւել փրկութեան էական պայման : Եթէ ան տայ զայդ, մարդը կը փրկուի հակառակ եկեղեցական բոլոր անաթեմաներուն : Իսկ եթէ չտայ, մարդը կը կորսուի հակառակ եկեղեցական բոլոր արձակումներուն : Եւ Սուրբ Հոգին կու տայ ամենուն որ ճշմարտապէս կը խնդրեն զայն :

Միւս նկատողութիւնն է թէ որովհետեւ փրկութիւն եւ դատաւարութիւն ներքին զգացումներէ, փափաքներէ եւ նպատակներէ կախում ունին, միայն սրտագէտ մը կարող է ըսել թէ մէկը ճշմարտապէս փրկութեան շաւղին մէջ է : Առաքելները թերեւս երբեմն ներշնչմամբ կարգացին ուրիշներու սիրտերը, ինչպէս Պետրոս կը թուի թէ կարգաց Սնանիայի եւ Սափիրայի սիրտերը : Բայց այժմու հոգեւոր պաշտօնեաներ չունին այդպիսի կարողութիւն : Կայ «ապաշխարութեան արժանի պտուղ» եւ մենք կարող ենք բաւական վստահութեամբ դատել մարդու մը ընթացքն թէ արդեօք ճշմարիտ քրիստոնեայ է թէ ոչ : Եւ սակայն չենք կարող սիրտը կարգալ, եւ շատեր կան որոնց ներքին վիճակին վրայ կրնանք տարակուսիլ միայն : Առ Քրիստոս ճշմարիտ սէրը եւ անոր ծառայելու փափաքը շատ անգամ կը թօրոգուի շատ տկարութիւններու եւ աններգաշնակութիւններու հետ : Միւս կողմէ կան կեղծաւորներ որոնց արտաքին կեանքն այնպէս անթերի կը թուի որ ամենէն իմաստուն հոլիւը կրնայ խաբուիլ : Հոլիւն Աստուածային իշխանութիւն ունի ըսելու թէ ամէն ով որ կ'ապաշխարէ եւ կը հաւատայ՝ պիտի փրկուի, եւ ամէն ով որ չապաշխարեր՝ պիտի դատաւարուուի, եւ կրնայ վստահաբար կարծիք յայտնել թէ այսինչ անձը ճշմարտապէս ապաշխարած է : Սակայն որովհետեւ կրնայ խաբուիլ, իշխանութիւն չունի նզովելու կամ մեղքէ արձակելու :

Եւ այս լաւ է թէ՛ հոլիւն, թէ՛ ժողովրդին համար : Ո՛վ պիտի ուզէր ունենալ ուրիշ մը յաւիտենական վճռադիրն արտասանելու ահաւոր պատասխանատուութիւնը : Ո՛վ իր սխալականութիւնը գիտնալով պիտի ուզէր ըսել թէ իր հօտէն ո՛վ պիտի ընդունի եւ ո՛վ պիտի չընդունի մեղաց թողութիւն : Այս պիտի իշխանութեան տէր համարուելու փորձութիւնն այնչափ մեծ է որ տկար շատ մահականացուներ չեն կրնար յաջողապէս գիտաբերել անոր, ինչպէս լիովին կ'ապացուցանէ եկեղեցւոյ պատմութիւնը : Եթէ ես հաւատամ թէ հոլիւս կարողութիւն ունի ինծի համար երկնից գոնեք բանալու կամ գոցելու, այդ կու տայ անոր ազդեցութիւն մը իմ վրաս, զոր, եթէ բարի մարդ չեմ, իր անձնական նպատակներուն համար պիտի գործածէ : Այս դադափարին ընդհանրականութիւնը միջին դարերու անէծքներուն մին եղաւ : Իսկ եթէ եկեղեցականը ուրիշ մարդոց կարողութեանէն աւելի կարողութիւն մը չունի այս գործին մէջ, որչափ աւելի չուտ հասկցուի այս իրողութիւնը, այնչափ աւելի աղէկ կ'ըլլայ : Ան կրնայ, եթէ նկարագրի չուտ կարգացող եւ ուրիշներու հետ հոգեւոր տեսակցութիւն ունենալու վարժ անձ է, աւելի ճարտար ըլլալ կարգալու համար ճշմարիտ հաւատքի եւ ապաշխարութեան նշանները, բայց ուրիշ գե-

բազմացութիւն մը չունի։ Ամենէն պիտուն եւ ամենէն բարձրատիճան եկեղեցականին նշովքը աւելի մեծ մը չտար ինծի եւ անոր «Արձակեմ գրեգոր» աւելի օգուտ մը չընէր ինծի քան տղու մը խօսքերը։ Ի՞նչ է ուրեմն եկեղեցականին գործը։

ՏԵՐՈՋԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Ճորձ Օկրսթըս Սէլուին գորաւոր քրիստոնէի ընտիր տիպար մըն էր։ Իր մատաղ հասակին մէջ մարմնամարդիկ մըն էր, եւ իր բոլոր կեանքին մէջ կը սիրէր բացօթեայ դըստանքները։ Իսկ իր նկարագիրն էր կանուխ ժամանակէն հետէ միամիտ պարզութիւն մը, արդիւնք մաքուր եւ առողջ կեանք անցընելուն։ Իրբեւ միսինար հզօր ոյժ մըն էր նա, եւ իրբեւ բարեկամ՝ կը սիրուէր ամենէն։ Թէ իրբեւ Նոր Զէլանտայի միսինար եպիսկոպոս ի՞նչ տեսակ մարդ էր, քաջ կը ցուցնէ հետեւեալ դէպքը։

Կրէյ կառավարիչ եւ Սէլուին եպիսկոպոս օր մը մէկտեղ բացօթեայ պտոյտի ելան։ Զատիկի կիրակին էր։ «Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց» ըսաւ Սէլուին, ողջունելով Յաւուրթեան տօնը։ «Օրհնեալ է յարութիւնն Քրիստոսի» պատասխանեց ընկերը։ Այս ողբով եւ զգացումներով կը տեսակցէին իրարու հետ, եւ ահա ծրար մը նամակ բերուեցաւ վրան։ Սէլուինի նամակներէն մէկը կը գտնուէր Լոյէթի կղզիէն Սիւսիոյի մօտ։ Սիւսիո քրիստոնեայ եղած էր Սէլուինի քաղաքութիւնովը եւ կը դաստիարակուէր յՕքլանտ անոր ձեմարանին մէջ ուրիշ բնիկներու հետ։ Եպիսկոպոսը ստատիկ վշտացած՝ սկսաւ արտասուել։ Յետոյ քանի մը վայրկեան լուռ կենալէն ետք ըսաւ, «Ինչո՞ւ դուք կաթիլ մը արցունք չթափեցիք»։ Այո, «ըսաւ կառավարիչը» անպէտ ընկղմեցայ խորհուրդներու մէջ որ կարող չեղայ լալ։ Մտածեցի այն մարդարեւութեան վրայ թէ ամէն ցեղերէ մարդիկ պիտի հաւաքուին երկնից թագաւորութեան մէջ։ Զանազի երեւակայել զարմանքը եւ ուրախութիւնը որ կը տիրեն հոն Սիւսիոյի, իր ցեղին մէջ առաջին քրիստոնէին, հոն մոտեւորէն առթիւ։ Սիւսիո ուրախարար ապացոյց մըն է թէ աշխարհիս ուրիշ մէկ ժողովուրդը Քրիստոսի վարդապետութիւններուն աշակերտողներուն կարգն անցած է։ «Այո, այո» ըսաւ Սէլուին, սրբելով իր արցունքները, «ատիկա իրաւացի մտածութիւն մըն է, եւ ես ալ պիտի չլամ»։

ԳԱՀԱՎԷԺ ԴԱՏՈՒՄԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Նիւ Օրլէնսցի վաճառականի մը մէկ ձեռքը արկածով մը շաղախուեցաւ ներկով, եւ իր ձեռքը լուալու համար պանդուկ մը մտաւ, ուր ինք ծանօթ էր։ Մտնէն հանեց իր աղամանդեայ պատուական մասնին եւ լուացուած միջոցին կախեց լուացարանին ծորակին վրայ։ Յետոյ չորցուց ձեռքերը անձեռոցով մը եւ գնաց մատնին հոն մոռնալով։ Կէս ժամ ետքը մինչ բարեկամի մը գրասենեակը կը գտնուէր, տեսաւ որ մասնին չկար։ Ուստի ետ վաղեց դէպի պանդուկը գանդկա փնտռելու համար։ Հոն չէր մատնին։ Դռնապանը կանչեց, եւ ան ըսաւ թէ պանդուկին մէջ ծառայող տղայ մը տեսած էր որ քանի մը վայրկեան առաջ ծորակին վրայէն բան մը առած, աճապարանքով դուրս ելած եւ աներեւութացած էր։ Դռնապանն ըսաւ տղին անունն ալ, եւ մարդը դուրս ելաւ աղմուկ մը հանելու համար։ Գրասենեակը երթալու ճամբուն վրայ տղին անունը կը կանչէր բարձր ձայնով եւ կ'ըսէր

թէ իր մատնին գողցած եւ փախած էր։ Պանդուկին մարդոցը ըսաւ որ բռնել տան տղան երբ տեսնեն։ Այնուհետեւ գնաց եւ նոյն բաներն ըսաւ մօտ գտնուող երկու ոստիկանութեան պաշտօնեաներուն։ Տասը վայրկեանի մէջ պտոյտ մը ըրաւ մերձակները եւ ըսաւ ամէն մարդու թէ այսինչ անուն տղան գողցած էր աղամանդ մատնին, եւ խնդրեց անոնցմէ որ ինչ որ կրնան ընեն, գտնեն եւ ձերբակալեն տղան։ Յետոյ իր վաճառատունը գնաց, տաքցած եւ կիրք ելած։ Եւ ահա հոն իր գրասենդանին մօտը կայնած էր տղան՝ մատնին ձեռքը, եւ կը սպասէր որ իրեն տար։ Տղան ծորակին վրայ գտած էր մատնին, եւ ճանչնալով վաճառականը եւ զիմնալով թէ ան էր որ հոն թողած էր մատնին, առածին պէս վաղած էր ուղղակի անոր վաճառատունը, որպէս զի մատնին անոր ձեռքը տար։ Վաճառականը շատ ամէցաւ երբ տեսաւ տղուն ուղղամտութեան եւ հաւատարմութեան այս ապացոյցը, եւ մտածեց թէ ի՞նչպէս այնքան մարդոց հրատարակած էր սուտ եւ անուանարկիչ լուր մը տղին դէմ։ Տղին տաքը տուար տուաւ, եւ բոլոր կարողութիւնովը ջանաց ամբաստանութիւնը լսող ամէն մէկ անձի հասկցնել թէ սխալ էր իր տարածած լուրը։ Բայց զրեթէ տարակոյս չկայ թէ այդ պատմութիւնը հաղորդուած էր այնպիսիներու ալ որոնք երբեք պիտի չլսէին սխալին ուղղուելուն վրայով եւ կամ պիտի չհաւատային թէ սխալ էր իրենց լսածը։

Սուտ լուրը ոչ միայն արագ կը տարածուէր, այլ ընդարձակ ալ կը ծաւալէր։ Եւ գրեթէ անկարելի է զայն ժխտել բոլոր տեղերուն մէջ ուր հրատարակուած է։ Այս տղին դէմ տարածուած կասկածը կրնայ երկար ժամանակ մնալ այն կողմերը։

ՅՈՐԵՆԻ ԽՆԴԻՐԸ
(ՍԷԷՄԵՆԸ)

Ապագայ սերունդներուն սովի սպառնալիք կայ, սովի որուն հետեւանքը պիտի ըլլայ թէ՛ ցուրտով թէ՛ անօթութեամբ տանջուելի Յուրեմը, որ հետեւանք պիտի ըլլայ աշխարհիս հոնքածութիւն սպառնելուն, մօտալուտ վտանգ մը չէ։ Անգղիոյ հանքածութիւնը տակաւին երկու դարու կը թաւէ։ Եւ կան ուրիշ տեղեր անգղիոյ դաշտեր որոնց հաղիւ չպչուած է։ Թերեւս այնպիսի ժամանակ մը, երբ այս նկատմամբ նուազութիւնը մօտեցած ըլլայ, կարենանք սորված ըլլալ տաքութեան համար գործածել անհուն բնական զօրութիւններ, օրինակի համար երկրագնդին տարեկան շարժումը։ Բայց եթէ պէտք է հաւատալ Սըր Ուիլքեմ Քրուքսի, ուստեստի նուազութիւնը երբեք հեռու չէ։ Կրնայ տեղի ունենալ այժմ ապրող անձանց, եւ այն ոչ թէ շատ դեռահասներու, աչքին առջեւ։ Խնդիրը շատ դիւրութեամբ կրնայ արտայայտուել։ Ներկայիս մէջ ցորեն ուտող երկիրներուն պէտքերը Հիւսիսային Ամերիկայէ, մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներէն, կը հայթայթուին։ Միացեալ Նահանգներու ցորենի արտադրութիւնը իբր 540,000,000 գրիւ էր 1897—1898ին։ Այս քանակութենէն 247,000,000 գրիւը Եւրոպա գնաց, ուր ոչ մէկ երկիր, բաց ի Ռուսիայէ եւ Թուրքիայէ, իր բնակիչներուն բաւելու չափ ցորեն կը հանէ։ Միացեալ Նահանգները կարող են ընել այս բանը, առանց երկրին պէտքէն պակսեցնելու, վասն զի իրենց բնակչաց ամբողջ թիւը եօթանասունը հինգ միլիոնէն աւելի չէ։ 1931ին եթէ բնակչաց աճումը անցեալ երեսուն տարիներուն համեմատութեամբ ըլլայ, այդ եօթա-

նասունը հինգ միլիոնը հարիւր երեսուն միլիոնի պիտի բարձրանայ, եւ այն ատեն այլ եւս արտածութեան համար բան պիտի չաւելնայ։ Ուրեմն ուրիշ պիտի լեցուի աշխարհի պէտքին պակասը։ Ռուսիա հիմա մեծ քանակութեամբ ցորեն կ'արտադրէ։ Ռուսիոյ ամբողջ արտածութիւնը Միացեալ Նահանգներուն արտածութեան երկու հինգերորդէն աւելի է։ Բայց յուսալի չէ որ Ռուսիա անօթի աշխարհն աղատելու կարող ըլլայ։ Արդէն ինքն անօթի է։ Ուստիս կ'արտածէ մինչ իր ժողովուրդը կը նեղուի անօթութեամբ։ Հոս ի՞նչ փոփոխութիւն որ պարտէ ըլլալ ներքին պէտքերու բաշխման եղանակին մէջ ըլլալու է, եւ այս փոփոխութիւնը պէտք է որ աւելի շուտ ըլլայ, վասն զի Ռուսիոյ բնակիչները, հակառակ իրենց կրած նեղութիւններուն, կ'աճին կը բազմանան։ Արդարեւ ընդհանուր խնդրին դժուարութիւնը կը ծանրանայ սա իրողութեամբ որ, մինչեւ իրական անօթութեան կէտը, նուազութիւնը ոչ միայն չկասիր, այլ նաեւ իրօք կ'աւելցնէ մարդոց աճման համեմատութիւնը։ Կատարելապէս լաւ կերակրուող, լաւ դաստիարակուող եւ ընդհանուր կերպով հանգիստ ապրող ժողովուրդ մը աւելի պակսելու միտում ունի քան աճելու։ Միւս արտածիչ երկիրներն են Քանադա, Արձնթիւն, Հիւսիսային Ամերիկէ (Եգիպտոս ալ մէջը), Աւստրալիա եւ Հնդկաստան։ Ասոնց վերջինը Ռուսիոյ դիրքն ունի ըստ մեծի մասին։ Անիկա իր տանը նայելու պէտք ունի կամ պիտի ունենայ շուտով։ Աւստրալիա անստոյգ տարր մըն է հաշուին մէջ։ Կը թուի թէ ցորենի հունձը անյաջողութեան ընթացքի մէջ կը գտնուի, մինչեւ իսկ այնպիսի վաւառներու մէջ՝ ուր կլիմայի ընդհանուր պայմանները տեսակաւ նապէս արդիւք չեն անոր աճմանը։ Ճշմարիտ է թէ ցորենը կը տոկայ երաշտութեան որ Աւստրալիոյ երկրագործութեան ամենէն հոստարակ եւ յաճախագէտ չարիքն է։ Ցորենը որեւիցէ ուրիշ արմատներէ աւելի կը տուկայ, բայց երկու կամ աւելի տարիներու երաշտութեան չկրնար տոկալ։ Աշխարհիս այդ մասին կարելիութիւններուն վրայ բաներ կը խօսուին որ շատ տարօրինակ են։ Հեղինակ մը ըսած է թէ Քուինսլէնտի մէջ (Աւստրալիա) միայն՝ յիսուն միլիոն ակրոն երկիր կայ ուր կրնայ ցորեն ցանուիլ։ Հիմա այդ հողին մէկ երեք հարիւրերորդը մշակուած չէ այդ արմատներէն համար։ Եւ հնձելու արժանի հունձ երկու անգամ միայն տեսնուեցաւ վերջին տարիներու մէջ։ Քուինսլէնտ, իրօք, մեծաւ մասամբ Արեւադարձային երկիր է, եւ ցորենը չգարգանար Այրեցած Գօտիին մէջ։ Ըստ Սըր Ուիլքեմ Քրուքսի, անոր հարաւակողմի ծովեզերեայ մէկ վտրմասը միայն յարմար է ցորենի մշակութեան։ Անյարմար կլիմայի միւսնոյն պատճառը, թէպէտ տեսակով բոլորովին տարբեր, Բանատան դուրս կը ձգէ ցորենաբեր մեծ երկիրներուն ցանկէն։ Ցորենը 18 աստիճան միջին ջերմութիւն կ'ուզէ յիսունը հինգ օրէն մինչեւ վաթսուն օր, որպէս զի աղէկ հասունանայ, թէպէտ աւելի ցած աստիճան միջին ջերմութիւն մը բաւական կ'ըլլայ եթէ ժամանակը երկնայայ։ Արեւմտեան Բանատայի մէջ բարեխառնութեան այս վիճակը չկրնար յուսացուիլ։ Իսկ արդէն ծանօթ են Արեւելեան Բանատայի կարելիութիւնները։ Բարձրութիւնը Բանատայի մէկ գաւառին, որմէ երբեմն շատ բան կ'ակնկալուէր, ջերմութեան աստիճանին վաւառակար կերպով ցածնալուն ենթակայ կ'ընէ զանիկա։

Հիւսիսային Արեւմտեան մասին մէջ տար-
ուան մէջ չկայ ամիս երբ սառ չպատահի: Եւ
ցորենը յաճախ կը սառի ամբարանոց փոխադ-
րուելէ առաջ: Հոնեքի ժամանակ ձիւնը
ողբալի կերպով հասարակ ընկերելոյթ մըն է:

Մինչեւ հոս, անտարակոյս, Սըր Ուիլեմ
Քրուքս զօրաւոր կը խօսի: Եւ սակայն դա-
ւով ցորենն արտադրող երկիրներուն, կարծեմ
իրողութենէն պակաս կը ներկայացնէ կարե-
ւորութիւններն այն երկիրներուն, որոնք, ինչ-
պէս կը յիշեցնէ մեզի, ժամանակաւ Հոռոմայ
ամբարանոցն էին: Ճշմարիտ է թէ Եգիպ-
տոս բամբակ կը բերէ, եւ Ալժէրիա եւ Թու-
նուզ գինի կը բերեն: Բայց թող անգամ մը
ցորենը բարձր գին արժէ, որուն պատճառ
պիտի ըլլայ իր շատ հեռուէն ժամանակի
մէջ իսկ նուազելու երկիրը, բամբակը,
գինին եւ ամէն բան տեղի պիտի տան մար-
դուս ամենէն ստիպողական պէտքին: Եւ
եթէ Ալժիրիէն հիւսիսային ուղղութիւն
զերքը մշակուի կատարելապէս, երկիրը
նորէն մեծ գեր պիտի կատարէ աշխարհիս
ցորենը հայթայթելու խնդրին մէջ: Այն տ-
ան 5,000,000 գրիւ, զոր Սըր Ուիլեմ կը
հաշուէ, բազմապատիկ պիտի աւելնայ: Վասն
զի աւելին 15 գրիւ հաշուելով, կը հետեւի
թէ հինգ հարիւր քառակուսի ակրնէն քիչ
աւելի հող մշակուած պիտի ըլլայ: Իսկ ծո-
վեղերքի հողերը էլ Արիշէ մինչեւ Թանժէր
երկու հազար մղոնէն աւելի է: Եւ սակայն
պէտք է ընդունիլ որ եթէ Միացեալ Նա-
հանգները ցորեն չարտածեն, անոնց տեղը
չեն կրնար լեցնել Միացեալ Նահանգաց տա-
րածութիւնն ունեցող ուրիշ մշակելի հո-
ղեր: Բայց կրնայ հարցուիլ թէ բուն Միաց-
եալ Նահանգներուն վիճակն ինչ պիտի ըլ-
լայ: Բաւական ընդարձակ երկիր կը գրո-
նուի ցորեն մշակելու համար եթէ հարկ ըլ-
լայ: Այսպիսի հարցման մանրամասն պա-
տասխան մը կու տայ Պատուարժան Ճոն
Հայտ, Ընդհանուր Վիճակագրող Միացեալ
Նահանգաց Երկրագործական Վարչութեան,
եւ պատասխանն առ հասարակ վիտեցու-
ցիչ է: Բայց միւս կողմանէ տակաւին կը
մնան նկատելի ինչ ինչ բաներ: Ուրիշ ու-
տելի արմատներ կրնան մասամբ բռնել ցո-
րենին տեղը: Կարելի է, օրինակի համար,
որ եթէ երկրորդականութիւնը ընդարձակօրէն
անցնի ձիւն աշխատութեան տեղը, մար-
դուս համար յաւելուածական շատ ու-
տեսութեան ձեռք բերուի: Նաեւ անհաւանական
չէ որ ձեռք գտնուած ցորենը եւ հոնեքե-
րը սովորաբար ճշմարիտ քանակութենէն
պակաս հաշուուած ըլլան: Իրաւ զարմանալի
է որ, եթէ իրօք աշխարհս մօտեցած է իր
պահեստի ուտեստն սպառելու, տակաւին
բերքը այսքան աման է հիմակուան պէս:
Անգղիոյ եւ Միացեալ Նահանգաց մէջտեղ
գտնուածութիւններ ծագելու կարելիութիւնը
գիններու յանկարծական եւ մեծ բարձրա-
ցում յառաջ բերաւ, բայց ընդհանուր նուա-
զութեան հաւանականութիւնը որ իրօք շատ
աւելի տնտեսի է՝ կը թուի թէ ազդեցու-
թիւն չընեն:

Բայց մեր հեղինակը ինչ յոյս կը ներշնչէ
մեզի: Այս սոսկալի դատապարտութիւնը
կրնայ չգալ մարդկային սեռին վրայ: Ան-
թութիւնը, սովորուել կորուստը «կրնայ
արգելուիլ բնականական աշխատանքի մի-
ջոցաւ» կ'ըսէ: Այս չնշանակեր ուրեք ար-
ուեստական ուտեստի արտադրութիւն: Այդ-
պիսի բանի ձեռք զարնուած չէ, եւ խնդրէ
չուրս կը թուի ատոր ուղադրութիւն տալ:
Բայց բնական ուտեստներուն արհեստակա-

նապէս աճումը յառաջ բերելու համար մեծ
կարելիութիւններ կան: Եթէ, օրինակի հա-
մար, Միացեալ Նահանգներու ցորենին միջին
աճումը կարելի ըլլայ հաւասարեցնել Միացեալ
Թագաւորութեան միջին աճման, արտածման
համար մնացածը 215,000,000 գրիւէն գրիւթէ
1,000,000,000 գրիւ պիտի բարձրանայ: Եթէ
Տանիմարքայի աւելի բարձր միջինին հա-
նի կարելի ըլլայ, ուրիշ 500,000,000 եւս
պիտի աւելնայ ատոր վրայ, եւ արդիւնքը
պիտի ըլլայ մարդկային սեռին գոյութեան
մեծ երկարածութիւն մը: Միացեալ Նահանգ-
ներուն միջինը աւելին 12 գրիւ է, Միաց-
եալ Թագաւորութեանը՝ 29.1, իսկ Տանի-
մարքայինը՝ 41.8:

Ինչպէս ձեռք պիտի բերուի այս արդիւնքը,
Բորակածնի առատ կիրառութեամբ: Եւ բո-
րակածինն ուստի պիտի գայ: Կուսնոյի (ծո-
վային թուանշաններու ծիրոյ) մէջ կը գտնուի այն
Բայց կուսնոյն ալ պիտի հատնի վերջապէս:
Սակայն մեծ քանակութեամբ բորակածին
կը գտնուի կոյուղիներու մէջ զոր յուժնայտ
կը վատնենք, մանաւանդ կը կորսնցնենք,
վասն զի զայն յօգուտ գործածելու գոհա-
ցուցիչ կերպ մը տակաւին գտնուած չէ:
Կրնայ գտնուիլ նաեւ զանազան ուրիշ նիւ-
թերու մէջ: Այսու ամենայնիւ անոնցմէ ոչ
մէկուն մէջ խնդրին իսկական լուծում մը
կայ: Սակայն յիշեալ տարրին մեծ զանգուածը
միջոցաւորութիւն մէջ կը գտնուի: Երկրիս երեսին
վրայ ամէն մէկ քառակուսի եարայի եթէ
տակաւաւալի: Կ'ըսուի թէ աման գործողու-
թեամբ զայս ձեռք բերելն է խնդիրը, զոր քի-
միաբանին պէտք է իր ուղադրութեան առար-
կան ընել: Ըստ Սըր Ուիլեմ Քրուքսի, ա-
տոր մէջ կը կայանայ մարդկային սեռին սո-
վորուել կորուստէ ազատուելուն յոյսը:

ՍԲ. ՊՕՂՈՍԻ ՄԵԾ ԶԱՆԳԱԿԸ

Լոնտոնի Սբ. Պօղոսի մայր եկեղեցիին մէջ
մեծ զանգակ մը կայ որ ժամերը կը զարնէ:
Երբ միւս զանգակները կը հնչեն, անիկա
լուռ կը կենայ, նաեւ երբեք չհնչեր տօնա-
կան օրերու մէջ, երբ հնչէ, մինակ կը հնչէ,
եւ Լոնտոնի բնակիչները կը հասկնան թէ
արքայական ընտանիքէն անձ մը մեռած է,
եթէ ոչ՝ զանգակը կը հնչէ ծանուցանելու
համար մահը Բէնթլըքըրիի Արքեպիսկոպո-
սին, Լոնտոնի Եպիսկոպոսին, կամ իր
պաշտօնավարութեան տարիին մէջ մեռ-
նող Լորտ Քաղաքապետին: Այս երեք բա-
ցառութիւններով այդ պատիւը կ'ընծայուի
Անգղիական վեհապետէ մը ուղղակի գծով
իջնող սերունդներու, կամ վեհապետին
ամուսնոյն, գահաժառանգի մը, կամ գա-
հին մերձակայ իշխանի մը կամ իշխանուհիի
մը: Բայց հնչեց նաեւ Միացեալ Նահանգաց
Կարֆիլտ նախագահին մահուն ատենը, ո-
րուն երկար եւ արիական մաքառումը մահ-
ուան դէմ՝ սքանչանք եւ համակրանքով
զիտուեցաւ ինչպէս անոր հայրենիքին նոյն-
պէս եւ Անգղիոյ մէջ: Մեծ զանգակին ա-
հեղադոչ հնչիւնը առաջին անգամ յայտարա-
րեց Վիքթորիա Թագուհւոյն ամուսնոյն, Ալ-
պէրթ Իշխանին, մահը որ պատահեցաւ 1861
Դեկտեմբեր 14ի գիշերը ժամ 11ին (Ը. Ե.):
Երբ եւ մահ պատահի արքայական ընտանի-
քին մէջ, իսկոյն լուր կը տրուի Ներքին գոր-
ծոյ նախարարին: Անոր պարտականութիւնն
է դոյժը ծանուցանել Լորտ Քաղաքապետին:
Այնուհետեւ Լորտ Քաղաքապետին կը պատ-
կանի լուր զրկել Սբ. Պօղոսի Գահերէցին,
խնդրելով որ հնչեցուի մեծ զանգակը:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈթՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գաղղիոյ պողոտաներուն երկայնքով պտու-
ղի ծառեր կը տնկուին ամէն տարի: Կառա-
վարութիւնն այս բանը որդեգրած է իրեւ
եկամտի աղբիւր, այնպէս որ հիմա ճամբա-
ներու եզերքը պտղի մշակութիւնը ազգային
ճարտարուեստի կարեւոր ճիւղ մը եղած է:

— Նիւ Եորք քաղաքին Առողջապահական
Վարչութիւնը Միշիկանի Առողջապահական
Վարչութիւնէն գրութիւն մը ընդունեց սա
պարունակութեամբ թէ այդ նահանգին քսան
քարտուղարները, որոնք արձանագրութեանց
հին տոմարներու վրայ կ'աշխատէին, հիւ-
ծախտէ բռնուեցան եւ մեռան: Տոմարները
քննուեցան մանրէաբանէ մը, եւ ահա տխուր
միջոցներով լեցուն էին: Կը մակաբերուի
թէ յիշեալ քարտուղարները վարակուած էին
հիւծախտաւոր քարտուղարէ մը որ տոմար-
ներուն երեսները դարձուցած ժամանակ սո-
վորութիւն ունէր իր բթամատը թքոտել:

— Գաղղիոյ պատերազմական իշխանու-
թիւնները առաջարկութիւններ ըրած են նոր
զէնքի մը համար որ կը կոչուի ատրճանակ-
դաշոյն: Սովորական դաշոյն մըն է այն, ո-
րուն կոթին մէջ փոքր հրադէն մը կայ: Երբ
զէնքը ընդգիմադրող մակերեսի մը կը հան-
դիպի, դաշոյնին բերանը ետ կը դառնայ եւ
կը պարպէ հրադէնը: Ինչ որ պէտք է, իբր
 $\frac{1}{10}$ մատնաչափ յետահարում (թէքմէ) մըն է:
Գնտակը պողպատեայ լանջապան մը կրնայ
ծակիլ թափանցել: Հասարակ դաշոյնէ եր-
րորդ մը աւելի է ծանրութեամբ այս նոր
զէնքը որ, հարկաւ երբ ատրճանակը լեց-
ուած չէ, կրնայ գործածուիլ սովորական
կերպով:

— Փրոֆ. Պէրկման, Պերլինի Համալսարա-
նին մեծ վիրաբոյժը, կ'ըսէ թէ Ռէժնթիկէնեան
ճառագայթներուն բուժիչ զօրութիւնը երեւ-
ակայական է: Ինչպէս քայքայած միջոց է, ար-
տաքին նիւթերու ներկայութիւնը ծայրա-
գոյն յաջողութեամբ կը հասկցուի Ռէժնթի-
կէնեան ճառագայթներու միջոցաւ: Անոնց
ճառագայթները կտորած ոսկորներ զննելու
համար ալ շատ գոհացուցիչ եղած է: Բայց
Ռէժնթիկէնեան ճառագայթներու միջոցաւ
փամփուշտի եւ լեղիի խիճերու դիրքը գրո-
նելու յոյսը ի դերեւ ելած է:

— Գերմանացի տարագագործ մը, որ մօտերս
այցելեց Փիթսպրիկ (Սմերիկա), շատ զար-
մացաւ ութ տարի առաջուան եւ ներկայ
ժամանակիս մէջ հոն գտած ընդունելութեան
տարբերութեանը վրայ: Առջի անգամուն
տարագագործները օտար այցելուները կը
պատուէին շապուկութեամբ եւ անոնց կը ցու-
ցնէին բնական կաղի բոլոր զարմանալիք-
ները եւ իրենց կազմածներուն վերաբերեալ
իրերը: Բոլոր ատենք փոխուած են հիմա:
Թոյլտուութիւն խնդրեց զննել քանի մը գոր-
ծարաններ եւ տեսնել զարդացած մեքենա-
ները եւ համբաւ հանած մեթոտները: Զար-
մացաւ մնաց որ անկարելի եղաւ խնդրած
թոյլտուութիւնն ստանալ: Ուրիշ օտարա-
կաններու թոյլ տրուեցաւ քանի մը գործա-
բաններ մտնել: Բայց տարագագործներն հետ-
զհետէ աւելի ժլատ կ'ըլլան իրենց գործա-
րանները զննելու դիւրութիւններ չնորհե-
լու մասին: Իր ժամանակ, եւ ոչ այնքան
երկար ատեն առաջ, երբ օտարականները
փայթ չէին ընել գործարանները մտնելու:
Բայց ներկայիս մէջ շատ կը փափաքին մըտ-
նել: Պէտք է միտք բերել թէ դուրսերը շատ
քիչ առիթներու մէջ օտարականներուն թոյլ
կը տրուի գործարաններ զննել, եւ պատճառ
չկայ թէ ինչո՞ւ չնորհքներ ըլլան, եթէ անոնց
փոխարէն չնորհք չվայելուիր:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԱՌ Պ. ԱԿԻԼԻՆԷ

Սիրելի բարեկամ, չգիտեմ ինչ տպաւո-
րութեան տակ գրեցիք ձեր քննադատական
որ իրաւամբ քննադատելի է։ Ահա թէ ինչո՞ւ։

1. «Հազիւ թէ քանի մը գրիչներ ունինք»
Այդ գրէք տեղական թերթի մը մէջ։ Երբ նկատի
առնեմք մեր փոքրամասնութիւնը մեր ազգայ-
նոց բազմութեան հանդէպ, մեր պրոպանդա-
ստիկութիւնը կարծեմ ճշդիւ կը համեմատի ա-
նոնց մեծ թուոյն։ Մեր ակամայ եւ ցաւալի
քաժանութիւնը երբեք մեզ գրկած չէ խորհելու,
զգալու, գրելու, կարգաւոր, գործելու, յա-
ռաշնաւոր եւ լուսաւորութիւն միջոցներէն,
զորս ունին մեր համազգի եղբարք։ Թէեւ
բաժնուած, սակայն անջատուած ու ետ մնա-
ցած չեմք անոնցմէ։

2. «Աւերաբեր ամէն բան է, բանի մը չնա-
նելով հանդերձ» կը գրէք։ Ոչ, Աւերաբեր
առեւ բան չէ մեզ համար, այլ օգտակար եւ
գիւրամատչելի թելք է զոր մեզ չափ կը սի-
րեն եւ կը կարգան մեր ազգայինը, ինչպէս
որ մենք ալ կը սիրենք եւ կը կարգանք ի-
րենց թերթերը, եթէ կարենանք ստանալ
զանոնք։

3. «Բողոքը դրոշմ չկրող կամ Պոյաճեան
տպարանէն չելլող ունէ գիրք կամ լրագիր
առ հասարակ հասարակութեան մտքին մէջ
աննպաստ եւ արատոց ըսուելու չափ տղայա-
կան գաղափար մը կազմած է։ Կարծես, Ա-
ւերաբերէ զատ ունէ թերթ կամ օրագիր գրա-
խօս, ունայնաբան, ստայօք եւ անբարոյական
եղած լինէր» կ'ըսէք։ Բողոքովին զրախօսու-
թիւն է։ Մենք դրոշմ կամ տպարան չենք
խտրեր, մեր յառաջդիմութեան նպատակ
ամէն օգտակար գիրք, գասագիրք, լրագիր,
օրագիր եւ հանդէս կը սիրենք եւ կը կար-
գանք։ Մեր համարին եղբարք համակիր եւ
համամիտ կը սիրենք գրքերն ու գրականու-
թիւն եւ պատրաստ ենք ծառայել անոնց,
եթէ կրնանք։ Մտէք մեր դպրոցները, պրպոե-
ցէք մեր գրադարանները, շօշափեցէք մեր
գաղափարները, կը համոզուիք ըսածիս։

«Պատիկ Աստուածաշունչ, մեծ Աստուա-
ծաշունչ, Երգարան, Աւերաբեր, Աստուած-
պաշտութիւն, Հանգիստ սրբոց, Մը. Կուտէլի
քարոզները եւ անոնց կարգէն կրօնա-լար-
դաստիարական հատորներ են որ կը կազմեն
մեր գրադարանը, մեր պաշարը՝ մտքին, մեր
ճաշակը սրտին եւ մեր իտէալը կեանքին»
Այո, մենք պարծանօք կը կարգանք այդ հա-
տորները, եւ դուք ինչ կրնաք գտնել անոնց
մէջ հակամարդկային, հակաստուածային, հա-
կադիստական եւ յետադիմական։ Կը հաճիք
մատնանշել։ Մենք յիշեալ հատորներուն քով
կը դնենք անխտիր ամէն տեսակ օգտակար
գրքեր ալ։ Աստ կ'օրինակեմ տեղւոյս Հայ
Աւետ. եկեղեցւոյ գրադարանին գրոց ոմանց
անունը։ Հով. Աստուածաբանութիւն (Մ.
Եպսկ. Մուրադեան)։ Քննական կրօնագի-
տութիւն (Տ. Ս. Քննիչի), Մեկնութիւն ըստ
Հայ. Եկեղեցւոյ (Վհն. Վրդպետ), Առանձնա-
խօսութիւնք Սը. Օգոստինոսի, Թուղթ
Սրբոյն Իգնատիոսի, Դրախտի Ընտանիք,
Սիրաք, Սամուէլ, Խաչի ճառ, Մարգարիտ
Արքայութեան, Կենցաղ կամ Դաստիարակու-
թիւն (Սիւնիսը), Բարոյական Պատմութիւն-
ներ (յերոսաղէմ), Մենտոր Մանկանց, Ըն-
կերական Նամակներ, Դաստիարակութիւն
Մարց, Խորհրդածութիւնք Բաւքալայ, Ինքն-
օգնութիւն, Առձեռն Տնտեսագիտութիւն (Ռա-
բէի), Իմաստութիւն Մարգկային, Փափիոլան,
Մայր, Առաջին Դաստիարակ Մանկութեան,
Մանկութիւն, Պահպան Հրեշտակի Պանդոկը,
եւ Մատենադարան Մանկանցի բոլոր հատոր-

ները, եւն., եւն.։ Այսչափ բաւ կը համա-
րիմ իբր տպացոյց ըսածիս եւ զանց կ'ընեմ
օրինակել մեր դպրոցի գրադարանին գրոց ա-
նունները։ Պ. Ակիլինէ, երանի թէ այս
վճիռները տալէ առաջ, քենէ քայլ մ'անդին,
Անաթոլիոս Գոլէճն երթայիք եւ տեսնէիք թէ
Բողոք. Հաստատութեան մը գրատան մէջ
որչափ ընտիր գրքեր կամ թերթեր կան որ
Բողոք. դրոշմ չեն կրեր եւ Պոյաճեան տպա-
րան չեն ճանչնար, սակայն մտքի պաշար,
սրտի ճաշակ եւ կեանքի իտէալ կու տան։

4. «Երկու տասնեակ Հայ փրօֆէսորներ...
ինչ բաժին ունեցած են մեր գրականութեան
աղբատիկ հրապարակին վրայ, դասարաննե-
րու չորս պատէն դուրս, հեռաւոր անկիւն-
ներու մէջ» կը գրէք։ Անոնք տարուէ տարի
կը պատրաստեն ազգին եւ երկրին համար
մտքի պաշարով, սրտի ճաշակով եւ կեանքի
իտէալով երեք տասնեակ աշակերտներ, ո-
րոցմէ մին ալ դուք էք որ այժմ գրականու-
թիւն կը մշակէք յօդուածներ գրելով։ Բա-
րեկամ, մեր գրականութիւնը մշակելու միակ
միջոցն յօդուած կամ դիրք գրելն է արդեօք։
Ուսուցիչներ այս նպատակին չեն ծառայեր,
մանաւանդ ճշգրտաբանին չորս պատերուն մէջ»
հաւատարմութեամբ աշխատողները չեն գրա-
կանութեան արդիւնաւոր մշակները։ Այսու
հանդերձ Խարբերք, Այնթապ եւ Մարգուան
արդէն ունին հեղինակ Հայ փրօֆէսորներ։
Յուսով ենք թէ ապագային աւելի պիտի ու-
նենան։

«Հոգեւոր Երգարանին» նկատմամբ աւե-
լորդ յոգնութիւն յանձն առած էք, վառն զի
կանխաւ անոր առաւելութեանց հետ թերու-
թիւններն ալ ճանչցուելով՝ արդէն յանձնա-
խուժ մը կազմուած է արժանը տնօրինելու
համար։ Լիայոյս ենք թէ մեր նոր ճաշակին
եւ պահանջին համաձայն նոր երգարան մը
պիտի ունենանք քիչ ատենէն։ (Ականջը խօսի
Տը. Ս. Գաբրիէլեանին)։ «Հայ Բողոք. անցեալն
ու ապագան» խորագրով յօդուածին մէկ մասը
ձեր միջոցաւ Բ. տպագրութեան արժանաւա-
լու բաղին ունեցաւ։ Պ. Ակիլինէ, պէտք է
զիտել թէ ձեր գրածն լուրջ քննադատական
չէ, այլ պարզ արհամարհանք։ «Աղբուկ
գրուածք» «ափեղցիկ ու անի անհամ տո-
ղեր» մակդիրով կ'որակէք այն երգերը զորս
դուք — ինչպէս մեք ալ — սրտանց երգած ենք
երկար տարիներ մեր երկրպագութեան ատեն։

Բանաստեղծներ կը խոստովանին թէ «սի-
րովանի» եւ «սուրհանք» բառեր բաւական
չեն բանաստեղծութիւն յօրինելու, այլ հոգի
եւ կեանք — ներշնչում եւ գաղափար —
պէտք են։ Տաղաչափութեան արժէքն անու-
րանալի է, սակայն խնամով տաղաչափեալ
եւ ճոխ յանգերով զարգարեալ որչափ գրուած-
ներ «ընդ փթեղն զօսասցին» զատապար-
տեալ են անամէջ լինելուն համար, մինչդեռ
բազմաթիւ անարուեստ եւ անմահ երկեր
կան ու կը մնան։ Մեր երգերու մեծ մասը
արուեստ չունին, բայց հոգի եւ կեանք ունին։
Երբ վերծանես զանոնք քրիստոնէական հա-
ւատով, անոնց մէջ բարձր փափաքներ, խո-
րին համոզում, հաստատուն հաւատք, յոյս
եւ սէր յայտնուած են առ Աստուած։ Նոյն
խակ ձեր քննադատած, արհամարհած երգը —
«Միշտ երգենք Փրկչին մեծ սէրը, որ նե-
րած է մեր մեղքերը եւ ցրուած է մեր վա-
խերը, փառք անոր անուան» — անարուեստ
բայց կորովի իմաստ մ'ունի։ Փրկչին սիրով
կատարուած մեղաց քաւութեան մեծ գործին
փառաբանութիւն մատուցանելն Նոր Կտա-
կարանի առանցքն եւ ոգին է։ Կարգա Յայտ-
ն.։ Սը. Աւետարանի «Կորուսեալ Ոչխարի»

առական հասկցող մեղաւոր մը առանց զգա-
ցումի չկրնար կարգալ «Մուր ոչխար էի»
եւ հօտն չէի սիրեր» տողերը։ Եթէ այս պարզ
Աւետ. երգերը «խեղճ ու կրակ» գրուած,
«անճարակօրէն բացատրուած» եւ «տափակ
գաղափարներ» են, սիրելիս, ալ ինչ էր փնտռէք
կրօնական բանաստեղծութեան մէջ։

Եթէ իրօք միակողմանի ըլլալ չէք ուզեր,
զիտեցէք թէ ձեր համակրանաց արժանացող
«Երկու յաջողուած կտորներուն» նման շա-
տեր կան մեր երգոց մէջ։ Խորհեցայ անոնց
թիւերը նշանակել հոս, բայց տեսայ թէ
ստիպուած եմ թուանշանաց երկար շարք
մ'օրինակել, ուստի անոնցմէ մէկ քանի հատն
մէջմէկ համար կը դնեմ հոս իբր նմոյշ եւ իբր
տպացոյց իմ ըսածիս։

Երգ 2. Ամէն երկիրներ, Տէրոջմով ցնծա-
ցէք զոգով եւ ուրախութիւնով, Տէր Եհո-
վային քնծաներ մատուցէք չորս ու ճշ-
մարտութիւնով։

79. Փառաւորեալ Աստուածորդի, սիրոյ
աղբիւր, կեանք աշխարհի։ Ղէմբեդ լուսոյն
սիրտս կը զմայլի, ով սիրելիդ իմ Տէր Յիսուս։

125. Երջանիկ փարախ, երջանիկ արօտ,
Բարի Հովիւն փարախ։ Եւ խոտեան ալ կա
մէկ հովիւ, մէկ հօտ, ալ վտանգ հոն չկայ
ոչ վախ։ Կը ծաղկի հոն վարդ, կը ծաղկի շու-
շան, գարուն անդադար երկինք։ Ոչ ցուրտ
եւ ոչ ալ տաքութիւն կը զգան երջանիկ փա-
րախին գառնիք։

126. Ով տուն, որ ես դու ի բարձունս, յ
լուսեղէն գետին քով կառուցուած, ուր
չքնաղ, անմահ են ու հագուած՝ ամէն սուրբ
սպիտակ վերարկուս ի բարձունս։ մտած-
մունքս ես, տո՛ւնդ ի բարձունս։

390. Ո՛հ, պայծառ ու գեղեցիկ օր Տէրունի,
կ'ողջունենք քու լոյսդ զմայլելի, որ այս գի-
շերուն խաւարը ցրուելով, եկաւ փայլուն
ժպիտներով։ Ո՛հ, օր խաղաղ, սուրբ օր երկ-
նային, օր սեպհական, աստուածային։ առա-
ւօտ զուարթարար ու Տէրունի, լեզւ ողջոյն,
լոյսդ բերկրալի։

400. Կը սպասեմ գետին եղբրք, սիրտս
անցնի շատ կը բաղձայ։ Եւ կը զգամ սրբոց
քաղցր երգը, որ հեռուէն ականջս կու գայ։
Կը տեսնեմ նոր արշալոյսը երկնային լեռանց
ծայրեր, ուր շարեր տանջել կարող չեն,
կը հանդիս ալ յոգնածներ։

450. Հասայ Բեւլա երկիր սիրուն, ուր
վայելիմ շատ բերկրութիւն։ հոս շարունակ
կայ լոյս պայծառ եւ օդ զարնան զուարթա-
րար։ Ով պերճ Բեւլա, ով քաղցր երկիր, հովի-
ւերդ անոյշ, դաշտերդ ընտիր, ուր արալ աշ-
քերս երբ վերցնեմ, փառաց պալատն մօտ
կը տեսնեմ։ Ով լուսափայլ քնտարան, տուն
հանգստեան ի յաւիտեան։

Այս անարուեստ բանաստեղծութիւնը կը
յանձնեմ անաչառ քննադատութեանդ։

Հոս անցողակի յիշել կ'ուզեմ թէ «Շնոր-
հաւոյ շնորհայի տողերուն եւ հոգեշունչ,
երկնախօսիկ շարականներուն» վրայ խօսիլը
նորաձեւութեան մը կարգ անցած է։ Զա-
նոնք դիտցող եւ չգիտցող, անոնց հաւատա-
ցող եւ չհաւատացող, այդպէս խօսին տե-
սակ մը ազգասիրութիւն կը համարին իրենց,
Դուք, ծննդեամբ եւ կրթութեամբ Բողոքա-
կան, ուր տեսած եւ սորված էք զանոնք,
քանզի մեր (Բողոքականաց) մտքին պաշարը
չեն կազմեր այդ շարականները։

Վերջապէս, բարեկամս Ակիլինէ, հաճե-
ցէք ձեր երիտասարդական եռանդին սահման
դնել եւ առանց կրքի ու արհամարհանքի
ըջօրէն զիտել եւ դատել իրերն որ իրական
արժէք ունեցող բաները չըլլածուկ եւ «ա-
փեղցիկ» ներկայացնելու փորձութեան մէջ
չիյնաք եւ ձեր քննադատութիւնն ալ նոյն
ազգեցութիւնը չթողու անկողմնակալ ըն-
թերցողաց վրայ։

Սերաստիա

Մ. Մ. ԼՈՒՍԻՆԵՆ

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ

Սիրելի Տիգրան, նոր երկրի մը մէջն ես հիմա, նոր միջավայրի մը մէջ: Նոր ընկերներ, նոր մարդեր, նոր գաղափարներ եւ նոր ամէն բան: Նոր բաները ընդհանրապէս քարոշող եւ հրապուրիչ կ'ըլլան եւ ճիշդ այս պատճառով նոր փորձութիւններ, նոր վտանգներ, նոր անկումներ եւ նորանոր կորուստներ կը սպասեն ամէն մէկ անդդոյշ երիտասարդի որ յիմար թիթեռնիկին պէս ճրագ ըսուած կրակին շուրջ կը դառնայ ու կը դառնայ եւ վերջապէս այս որուն գեղեցկութենէն հրապուրուեցաւ՝ կ'այրէ զինք ու իր գերեզմանը կ'ըլլայ: Յիմար այս թիթեռնիկին պէս, ահ, որչափ երիտասարդներ այդ նոր երկրին նորատեսակ գեղեցկութիւններէն զզլած կորուսած են ու կը կորսնցունեն ինք, ինք ու ինք: Եւ ապա մոլութեանց սեփ սեւ տղմին ու անհելի, զանգառէմ մեղքերու մոլթ ու մոայնաղունդին մէջ կը կորսուին յաւիտեան: Եւ ո՛վ գիտէ՝ հարցնող, փնտռող մ'ալ ունին:

Անխելը հոգիներ հարստութեան կ'երթան աղքատութեան կը մատուցին Առողջութեան կը սպասեն, ախտերու զոհ կ'ըլլան եւ մահուան մէջ կը մեռնին անտէր ու անտիրական: Սխալ փնտռեցին եւ սխալը դառն. ահարկու սխալ որը շտկել չտեսնու համար ալ անկարելիութիւն մ'է: Այս կարգի երիտասարդներ շատ ու շատ կան. շուրջը, քովը, մօտը կը վխտան, եւ ահա ասոր համար երբ մեր երկրէն երիտասարդ մը կ'ելլէ հող դալու, մոքիմէջ սա հարցումներն կը շարունակ, Արդեօք լոյսի՞ երկիրը կ'երթայ թէ խաւարի կ'երթայ, լաւ բան մ'առնելու թէ լաւ ամէն բան վրայ տալու, ապրելու թէ մեռնելու յաւիտեան:

Ո՛րչափ շատ երիտասարդներու համար այս տեղ վարձուած ջորիներն ու կառքերը վարձուած դադաղներ էին միայն զանոնք Ամերիկա ըսուած ընդարձակ գերեզմանին յանձնելու, իսկ զայնս ճամբու զնոց բարեկամներն ալ դադաղին հետեւող յուզարկաւորներ՝ առանց զնոնալու: Ո՛րչափ շատերու համար «մահուան հոտ գէպի մահ» եղած է Ամերիկա: Զգո՛յշ, զգո՛յշ, սիրելի Տիգրան, Արդարեւ Ամերիկա ամենագեղեցիկ երկիրն է եւ Ամերիկա ամենատեղեղ երկիրն է: Ամերիկա լոյսի ու կեանքի երկիր է, Ամերիկա մութի ու մահուան երկիր է: Ամենէն զարգացեալ երկիրն է կ'ըսեն, Հոն բարին աւելի գեղեցիկ է, աւելի հրապուրիչ. հոն չարն ալ աւելի հրապուրիչ է, աւելի գեղեցիկ: Ամենէն բարեպաշտ քրիստոնեաները, ճշմարիտ հաւատացեալները հոն են. ամենէն ստորին չարերը, պղծ ու վատթար անհաւատներն ալ հոն են: Հոն առաքելութիւնը աւելի ազատ է, աւելի սանձարձակ. հոն մոլութիւնն ալ աւելի հսկայ է, աւելի համարձակ: Հոն ճշմարտութիւնը թեւերուն կը սուրայ: Սուտը փողեր ունի կը պոռայ: Այն՝ ճառագայթներ ունի, լոյսով կ'ողողէ. այս՝ որոգայթներ ունի, ողջ ողջ կ'ընդհողէ: Ամերիկա սուրբերու երկիր է, սատանաներու ալ երկիր է: Երկնային կրօնը ամենէն աւելի եկեղեցիներ ունի հոն. դժոխային անկրօնութիւնն ալ ամենէն աւելի զարոյցներ: Ան կ'որոտայ, առ կը գոռայ, Հոն երկնից ճամբան ու դժոխքի ճամբան քով քովն են. խիստ շատ մօտ, բայց խիստ շատ հեռու. այնչափ մօտ որչափ կեանքն ու մահ, այնչափ հեռու որչափ երկինքն ու երկիր: Մին շատ նեղ է, շատ պարզ, շատ խոհուն. միւսը շատ լայն է, շատ զարդարուն, շատ փայլուն: Եւ հոս, այս ճամբաներուն գլուխը կը սկսի ամենէն կարեւոր, ամենէն ահարկու ընտրութիւնը, վճռական քայլը,

բաղդորոշ վայրկեանը մէն մի երիտասարդի սուղ կեանքին: Հոս է որ առաջին քայլը պիտի վճռէ կեանքը ամբողջ. յաւիտենականութիւն մը ըսուելի մը մէջ, երկինք մը կամ դժոխք մը կէտի մը մէջ. անհուն մեծը անհուն փոքրին մէջ: Ահեղ վճիռ, ահելի վայրկեան, անհուն կէտ: Եւ հոս, այս ճամբաներուն մէջ պիտի թողու կամ ցաւաղին հեւքը աւերակ կեանքիդ, կամ մարգարտազարդ հեռքը հոյակապ շէնքիդ: Աստուած առաջնորդէ պանդուխտ, անփորձ երիտասարդին: Ընտրէ, Տիգրան, ընտրէ. արձակէ վճիռը կեանքիդ, եւ եթէ չես համարձակիր, աղօթէ «Ճամբան Դուն, Տէր, ընտրէ»:

Քիչիկ մ'ալ ընտրութեանդ «ինչ»ին վրայ: 1. Առաջինն Աստուած: Ապրիլ առանց Աստուծոյ՝ ապրիլ է առանց Լուսոյ. ապրիլ անլոյս՝ ապրիլ է մահուան մէջ, եւ ապրիլ մահուան մէջ՝ մեռնիլ է եւ ոչ թէ ապրիլ: Աշխարհը իմն է, Աստուածն ալ թողում: Անցեալը անցաւ, ներկայն պիտի թաղուի, ապագայն ալ կ'սրսնցունեն եւ զիս անոր մէջ: Յիմարութիւն: Ոչ, աւելի կ'ընտրեմ մեռնիլ Աստուծով քան ապրիլ անաստուած: Անաստուածը յաւիտենական որքն է անմիթար: Կարդա մեծ Գիրքը, հոն միայն պիտի կրնաս գտնել «Ճամբան, ճշմարտութիւնը եւ կեանքը»: Մարդկութեան Հայրը հոն է:

2. Քրիստոնեայ ընկերներ: Կամ առանձինն ապրէ, կամ քրիստոնեայ ընկերներու հետ: Բու կեանքիդ գումարը պիտի ըլլայ քու կեանքդ, առաւել ընկերիդ քեզի տուած կեանքը: Պիտի ըլլա արքային ինչ որ սիրած ընկերներդ քեզ պիտի չինեն: Կեանքիդ ամենասուղ շէնքը աղտոտ ձեռքերու, անվարժ ճարտարագիտներու, խակ ու չպէտ վարպետներու, զգո՛յշ, չյանձնես: Անուշ խօսքերը, մեղր ժպիտները, ներկուած թոյներ, սրած թուրեր են շատ անգամ: Ահ, ամէն սրտի մի վստահիր, ամէն մարդու մի հաւատար, ամէն հաճոյքի մի վազեր: Շատ ու շատ փորձէ, ուշ ու քիչ առ: «Օձերու պէս խորագէտ»:

3. Քրիստոնեայ կեանք մը: Խորունկ նշանակութիւն մ'ունի այս: Ճշմարիտ քրիստոնեայ մ'ըլլալ, Քրիստոսին մօտ ըլլալ, անորը ըլլալ ըսել է: Ո՛ւր էր թէ պղտիկ եղբայրակցութիւն մը հաստատելի անոր հետ: Հոն է ընկերներու, եղբայրներու տիպարը, տիպար եղբոր մէջ: Խօսքերը որչափ ալ պերճաւոր կը մնան հոս, գրիչը որչափ ալ վայլուն կը նսեմանայ Անկարագրելին նկարագրելու ջանքին մէջ:

Փորձէ եւ կեանքդ փորձիլ վրայ հաստատէ: Եթէ երբեք ապրիլ կ'արժէ, միայն հաւատացեալ ապրիլ կ'արժէ: Ապրէ քրիստոնեայ եւ պիտի ապրիս Ժողով: Վերջապէս հեռի գեղխութենէ, հեռի մոլութիւններէ, հեռի մահէ. մօտ առաքելութեանց, մօտ քրիստոնէից, մօտ կեանքի: Տէրը, հորդ Աստուածը, հեռու ըլլայ եւ կը մաղթեմ որ Արեւմուտքի այդ երկիրը ճշմարիտ կեանքիդ Արեւելքը ըլլայ, վերջապէս այդ աշխարհը կեանքիդ արշալոյսը տեսնէ անվերջալոյս: Ահա այն տոնի պիտի խնդայ վերը Աստուածդ ու վարը շատերուն հետ եղբայրդ

Տիարապէր Գ. Ս. Ե. Բ. Ե. Բ.

ԲԱՂՁԱԼԻ ՄԱՀ ՄԸ

Վերջացող տարւոյն վերջալոյսին հետ մաքեցաւ ամենուս սիրելի պապային կեանքը: Մեռաւ 52 որբերու հայրկը, Պրն. Պետրոս Ճինիլիզեան: Պրն. Պետրոս Ճինիլիզեան, ճարտար արհեստագէտ մ'էր: Ծանօթ էր ամէն դաւանակարգի մարդոց, Կառավարական

պաշտօնեաներ ի սրտէ կը սիրէին ու կը յարգէին զայն: Երեք տարի եղաւ իր խանութ՝ ձգելու եւ հաշիւ ըլլալու: Իւր հայրական գուրգուրանքովը, քաղցր վարքովը ու քրիստոնեայ ընթացքովը կատարեալ հայր մը դարձած էր խեղճ ու անտէր որբերուն: Դուրսը անոնց խաղերուն կը մասնակցէր, արհեստանոցին մէջ անոնց հետ կ'աշխատէր քաջալերելով զանոնք: Ներսը կառավարող, հոգածու եւ անտեսագէտ հայր մ'էր: Ահ, ինչպէս չարտասուեն թշուառ որբերը, քանի որ կորսնցուցին գորովագութ հայր մը եւ փորձառու Մենտոր մը: Ինչպէս չկոկոնայ միախոնարութիւնը՝ քանի որ կորսնցուց չափող եւ տնտեսագէտ գործաւոր մը: Ինչպէս չարտամի Աւետ. ժողովուրդը, քանի որ այսօր ի հող կ'ամբիոյն ջերմեռանդ, հաւատարիմ ու քրիստոնեայ անդամ մը: Անոր ամբողջ խօսակցութիւնը որբերն էր, անոր մտածումը ու միակ խորհուրդը անոնց զարգացման՝ յառաջանալ վրայ կը դառնար: Երբ կը լսէր անոնց խոնարհ ու քրիստոնեայ ընթացքին վրայ, մեծապէս կը բերկրէր: Երբ կ'իմանար թէ իր որբերը դպրոցին մէջ առաջին դիրքը կը բռնեն հաւատարմութեան, ճշգրտահունութեան եւ զարգացման մէջ, կ'ըսէր, «Այնչէ կ'ընեմ դրամը, ահա իմ հարստութիւններս դուրս Աստուած հաճած է ինձ անարժանիս պարգեւել: Փառք, փառք, Փրկչիս, զի նա լսեց իմ աղօթքիս ձայնը»: Յիրաւի նա արժաթաւէր չէր: Գովը դրամ զանուելուն պէս կու տար առատութեամբ խեղճերուն, թոշուաններուն եւ անտէրներուն: Շատ անգամ երբ քովը դրամ չէր գտնուեր եւ կը ստիպուէր խեղճերուն երես դարձնել, անմիջապէս աչքերէն արցունք կը վազէր:

Եփրատ Գոլէճի ուսանողները այնքան կը սիրէր որ չէր զիտեր ինչպէս յայտնէր իր սէրը զանոնք տեսած ժամանակ: Յաճախ կը յանդիմանէր ժողովուրդը ու կ'ըսէր, «Մինչեւ երբ դպրոցը ու կրթութիւնն ձեր բաժինը պիտի չընէք»: Փորձառու քրիստոնեայ մ'էր: Հպարտութեան ու ցուցամոլութեան կատարեալ թշուամի էր: Կատէր այն մարդերը որ իրենց վրայ մեծ համարում ունէին: Մահուանէն օր մը առաջ երբ քովը նստած էր, ըսաւ, «Տղաս, (յաճախ գործածելի բառը) երբ ես մեռնիմ, իմ դադաղիս վրայ խօսիս ու ըսես որ բարի ըլլան, թէ բարի մարդուն մահը այսպէս քաղցր կ'ըլլայ»: Ապա դառնալով գինք չըջապատող բարեկամներուն, ըսաւ, «Մի լաք, սիրելիք, այսօր երկիրը զիս յղացաւ, վաղը յաւիտենականութեանը մէջ արու դաւակ մը պիտի ծնանի»: Սիրահար էր երաժշտութեան եւ անոր համար միշտ կ'երգէր, «Ո՛վ խաչեալ փրկիչ Քրիստոս» երգը:

Յուզարկաւորութեան հանգէսը շատ փառաւոր եղաւ: 52 որբերը (իւր փափաքին համաձայն) շուրջը պատած կու լային: Իւր խնամած որբերէն երկուքը շատ սրտառու ճառեր կարդացին: Եկեղեցւոյն մէջ այդ որբուկները լացին ու լացուցին բոլոր ժողովուրդը: Ի զիմաց բոլոր միախոնարութեան խօսեցան Տր. Պարնըմ եւ Մր. Նափ, ի վեր հանելով հանգուցելոյն գործունէութիւնը եւ տնտեսագիտութիւնը: Գոլէճի կողմէն խօսեցան Մկրտիչ Էֆ. Որբերեան եւ Ա. Ս. Երէցեան: Ժողովուրդեան կողմէն ալ խօսեցան քարոզիչը եւ Եգեկիէլ Էֆ. Էլմասեան: Բոլորն ալ չեշտեցին հանգուցեալին ջերմեռանդութիւնը եւ ճշմարիտ քրիստոնէութիւնը:

Այսօր նա իր ետեւէն կը թողու ալրի մը հինգ զաւակներով եւ 52 որբեր, բոլորն ալ անմիթար: Թաղեցինք զայն Գոլէճի բլրակին վրայ: Սակայն կ'ապրի մեր ամենուս սրտերուն մէջ:

Երկինք միթիթարէ սգացեալ այրին, զաւակները եւ այն 52 որբերը:
խարբերդ Ա. Ս. Ե. Բ. Ե. Բ.

Երիտասարդաց կիրակնօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 8ին (Ը. Թ.) Պայպը Հառախ մատրան մէջ: Խորհրդածութեան նիւթն է Մատ. Է. 12 համարը:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թուրք թերթեր մանրամասնորեն կը նկատագրեն այն արարողութիւնը, որով ակնապարտուած իմթիլազի պատուանշանը մատուցուեցաւ Ֆրանսայի Նախագահ Մ. Լուպէի։ Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ շաբաթ կէսօրին, Նախագահին քով էին Վարչապետ Մ. Վալտէր Թուառ, Արտաքին գործերու նախարար Մ. Տէլքասէ եւ մայրաքաղաքիս Ֆրանսական դեսպան Մ. Բոնսթան։ Փարիզի Օսմ. դեսպան Միւնիք պէյ Նախագահին ներկայացուց Օսմ. պատուիրակութիւնը։ Ապա ձեւատ պէյ պատուանշանը մատուցեց քանի մը պատանշան խօսքերով, որոնց Մ. Լուպէ պատասխանեց պեղեցիկ կերպով։ Յետոյ պատուիրակութեան հացկերոյթ տրուեցաւ, որմէ ետքը Նախագահը Միւնիք պէյի տուաւ Պատուոյ Լեգէոնի պատուանշանին Մեծ Խաչը եւ նոյն պատուանշանի ուրիշ աստիճաններ պատուիրակութեան անդամներուն։ Երեքշաբթի Մ. Տէլքասէ իր պաշտօնատան մէջ սեղան տուաւ Օսմ. պատուիրակութեան։

Լեւոն Հեւլարի Իզմիրի թղթակիցը կը գրէ թէ տեղւոյն ձեթի արտածութիւնը 1898-99 տարւոյն մէջ 1,900,000 հազարակրամ եղած է, արժողութեամբ 4,400,000 դահ.։ Ասոր կէսէն քիչ աւելին գացած է Անգղիա, մնացեալին ալ մեծագոյն մասը՝ Ռուսիա եւ Գերմանիա։ Գինիի տարեկան արտածութիւնն եղած է 3,222,900 հազարակրամ, որու կէսէն աւելին Իտալիա առած է, մնացեալին ալ գրեթէ ամբողջութիւնը՝ Ֆրանսա եւ Գերմանիա։ Զարտարուեստի բաւական քանակութեամբ արտածուած արտադրութիւններն են միմիայն գորգ եւ շղարչեայ տպածոյ (եղածոյ)։

Կ'ըսուի թէ Այտընի կուսակալութենէն 1,445 այգեգործներ որթալուծէ աւերուած իրենց այգիները վերանորոգելու համար Ամերիկեան որթատունկ խնդրած են։ Ուղղուած որթատունկերուն թիւն է 2,662,300։ Երկրագործական նախարարութիւնն այդ խոշոր թիւը նկատելով՝ որոշեց որթատունկերը ձրի տալ անոնց միայն որոնք վճարելու կարողութիւն չունին։

Նուրեան էֆ. անցեալ ուրբաթ առաւօտ մեռաւ, եւ կիրակի Բերայի Սբ. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն մէջ կատարուեցաւ թաղման պաշտօնը Պատրիարք Տ. Մաղաքիա Օրմանեանի նախագահութեամբ, որու շուրջ հային չորս եպիսկոպոս եւ ուրիշ բազմաթիւ եկեղեցականներ։ Նուրեան էֆ. ծնած էր 1839ին եւ իր կրթութիւնն առաւ մասամբ հոս, մասամբ ալ Փարիզ։ Երբ 20 տարեկան էր, Արտաքին գործերու պաշտօնատունը մտաւ եւ յաջորդաբար եղաւ Նախօրիի հիւպատոս եւ Կ. պոլսոյ Եղեռնադատ տետանի դատաւոր։ Ծառ տարիներէ ի վեր անդամ էր Պետական խորհրդի, եւ երբ Երկրագործական դրամատունն հիմնուեցաւ, անոր Վարչական խորհրդին նախագահ կարգուեցաւ։ Ընդունած էր Մէծիտիլէի եւ Օսմանիլիի առաջին կարգի պատուանշան, Իմթիլազի ոսկի շքադրամ եւ օտար բազում պատուանշաններ։

Շաբաթ գիշեր հրդէն ծագեցաւ Սամաթիոյ մէջ եւ Նարեան Եղբարց շղարչեայ տպածոյի գործարանը եւ ուրիշ վեց տուններ այրեցան։

Պէյրութէ կը գրուի թէ յորդ անձրեւներու պատճառով գետերն յորդած եւ քանի մը աւաններ ու գիւղեր ողողած են։ Հարիւրէ աւելի տուններ փլած եւ քանի մը անձինք խեղդուած են։

Ճալիտ պէյի սպանման համար մահուան դատապարտուած Հաճի Մուսթաֆայի դատաւարութեան թղթածրարը Վճռաբեկ ատենին յանձնուեցաւ։

Հանրային պարտքի վարչութիւնը Անատոլիոյ երկաթուղւոյ ընկերութեան հարցուց թէ ե՞րբ պիտի սկսի Իզմիր-Էրէյլի գծին շինութիւնը, որու համար արտօնագիր ստացած է։

Իզմիրէ կը տեղեկագրուի թէ Իզմիր-Գաւահիսար երկաթուղւոյն եւ Հայտարարաշար-Գոնեա երկաթուղւոյն միացման վերաբերեալ բանակցութիւններն յաջող ելք ունեցած են եւ երկրորդական քանի մը կէտեր միայն կը մնան կարգադրելի։

Այտընի երկաթուղւոյ ընկերութիւնն հաւանած է ձրիապէս փոխադրել 1,500 քաշ փաթեթէսը, որ պիտի տնկուի Գոնեայի կուսակալութեան Համկտապատ դաւառակին մէջ։

Գերմանիոյ Կայսեր կողմէ Ե. զօրաբանակի հրամանատար ձեւատ փաշայի շնորհուած առաջին կարգի Կարմիր Արծուի պատուանշանը Ն. Վանուութեան յանձնուեցաւ Դաւապոսի մէջ։ Իգլէս կ'ըսէ թէ պատուանշանը 20,000 ֆրանքի արժողութիւն ունի։

Թուրք կ'ըսէ թէ թղթի գնոյն բաւական բարձրանալուն պատճառով լրագիրները պիտի ստիպուին իրենց գինն աւելցնել, եթէ կառավարութիւնը չհաճի լրագիրներու գրուածութեանը ջնջել։ Ֆրանսերէն Սէրէլի իր գինը 10էն 20 փարայի բարձրացուց։

Ըստ Փէլէր Լայի, Օթթօ եւ Քարլ արքիւղութիւնները, որոնք Աւստրիոյ Կայսեր եղբորորդի եւ գահաժառանգ իշխան Ֆրանց Ֆերտինանտ արքիւղին ալ եղբայր են, ի մօտոյ Եգիպտոս պիտի երթան ուր ամիս մը պիտի մնան՝ միշտ ծպտեալ ուղեւորելով։

Սէրէլի կ'ըսէ թէ Բիլիս գացող կարաւանի մը 30 էշերը ցուրտէն սառելով մեռած են, բայց կարաւանին մարդոց ոչ մին մեռած է։

Նոյն թերթին մէջ կը կարդանք թէ Թըզթատարական եւ հեռագրական վերատեսուչը Բ. Դրան հաղորդած է թէ որոշած է Օգոստ. 31ին մասնաւոր թղթագրոյ մը հանել ի յիշատակ Վեհ. Սուլթանին գահակալութեան քսանեւէնդամեակին։ Վայելուչ եւ գովելի ձեռնարկ է այս։ Սակայն մեր հաշուով 24րդ տարեդարձը պիտի ըլլայ այդ, քանզի Վեհ. Սուլթանը 1876 Օգոստ. 31ին գահակալեց։

Պողի զանազան տեսակ ծառեր Եւրոպայէ ապսպրուեցան Պրուսայի Երկրագործական վարժարանին համար։

Մայրաքաղաքիս օրաթերթերէն մին կ'ըսէ թէ օտարազգի կարգ մը տարազգացործներ կը պատրաստուին Թրքական կեղծ ապրանքներ ի ցոյց դնել Փարիզի արուեստահանդէսին մէջ իբրեւ անխարդախ ապրանքներ։ Նոյն օրաթերթը կը խնդրէ որ ատոր առջեւն անելու համար հարկ եղած տնօրինութիւններն ըլլան։

Շիրքէթ ի Սայրիլի զեկուցուեցաւ որ Համազգային Անկելանոցին վճարէ 100,000 դահ., նպաստի իր չորրորդ գումարը, զոր տալու համար շոգենաւի տոմսակներու գնին վրայ յաւելում մը ըրած է։ — Անկելանոցի պիտոյքին գնման գործին մէջ զեղծումներ երեւան հանուած են։ Տնօրէնն ատոնց համար պատասխանատու բռնուելով պաշտօնանկ եղաւ։

Թրքերէն Սէրէլի կ'ըսէ թէ բամբակի իւզին ներածումն արդելուած է։ Տրապիզոնի վաճառականներ կը ծախեն այդ իւզը մեծ քանակութեամբ։

Այտընի կուսակալութենէն կը հաղորդուի Կառավարութեան թէ բոլոր այն ընտանիք-

ները, որոնց տունները կործանեցան երկրաշարժէն, նոր տուններ ստացան եւ թէ ամբողջ կուսակալութեան մէջ շինութեան գործն աւարտեցաւ։

Հնութեանց Կայս. Թանգարանը Փարիզի Լուվրին հետ կը բանակցի հնութիւններու փոխանակութիւն մը ընելու նպատակով, Սուսուլի եւ Պասարայի հնութիւններէն մէկ քանին տալով որոնցմէ երկերկու նմոյշ ունի, եւ փոխարէն՝ Պարսկաստանի մէջ Ֆրանսացիներու ձեռամբ գտնուած ուրիշ հնութիւններ ընդունելով։

Վեհ. Սուլթանը Էվզաֆի նախարարութեան պաշտօնից կրօնական շատ մը դիրքեր զրկել Կովկաս եւ Հնդկաստան, որպէս զի ձրիապէս բաժնուին այդ երկիրներու Մահմետական բնակիչներուն։

Գասթէմուտին մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւն մը կը տիրէ, որ կը սպառնայ չըրջակայ գիւղերն ալ վարակել։ Յոն Տիւրքիկ փաշայի յանձնարարութեամբ, վարակուածներուն համար մասնաւոր հիւանդանոցներ պիտի պատրաստուին հոն եւ արտին ծաւալման առջեւն անելու համար ուրիշ տնօրինութիւններ ալ պիտի ըլլան։ Այս նպատակին յատկացուած է 20,000 ոսկւոյ գումար մը, եւ Վեհ. Սուլթանն արտօնած է այդ գումարին մէկ մասն անմիջապէս վճարել։ Առողջապահական խորհուրդը Փորթուկայէ եկող նաւերուն դէմ սահմանուած տանտօրեայ բաւարարչական ջնջեց, վասն զի Օփորթօի ժանտախտը բոլորովին անհետ եղած է։

Կիրակի Հայ Հոռմէականներու պատրիարք Տ. Իմամնուէլեան Պապին կողմէ իրեն շնորհուած պալիունն հանդիսապէս ընդունեցաւ Պապական Նուիրակ Տ. Պոնէթիի ձեռքէն։

Հայոց Ուսումնական խորհուրդն անցեալ ուրբաթ, ըստ յանձնարարութեան Քաղաքական Ժողովին, Մանկավարժական կիրակնօրեայ դասախօսութիւններուն վերաբերող վերջին տնօրինութիւններն ըրաւ։ Դասախօսութիւնները պիտի սկսին Փետր. 27/ Մարտ 11ին եւ պիտի տեսնեն մինչեւ Յուլի վերջը (Հ. Տ.)։ Պիտի դասախօսեն, արդէն ծանուցուածներէն զատ, Մինաս էֆ. Ծալեան, Յովհ. էֆ. Հինտլեան, Յ. Գուրգէն էֆ., Պետրոս Կարապետեան էֆ., Յովսէփ Եղուսեփեան էֆ., Աւետիս Սուրենեան էֆ. եւ Գալուստ էֆ. Մալաթեան։ — Ազգային Հիւանդանոցին համար կազմակերպելի նուագահանդէսին կարգադիր մասնախումբը կազմուեցաւ, որու կը մասնակցին վեց տիկիններ։ — Պիթիլիսէ հաղորդուեցաւ պատրիարքարան թէ տեղւոյն 12 բանտարկեալներուն դատն աւարտած եւ ամէնքն անպարտ դատուելով ազատ արձակուած են։ — Անցեալ շաբթու գաւառացի կարօտեալներու յատկացուած հանգանակութիւնը 3,795 դահ. արտադրեց։ — Երեքշաբթի Հայոց պատրիարքարանէն հեռագրուեցաւ խապայեան Սահակ Եպսկ.ին թէ Ատանայի մէջ պիտի ընդունի Կաթողիկոսական ընտրութեան վերաբերեալ պատրիարքական հրահանգները եւ իր պատուիրակութեան պաշտօնին Դատական նախարարութիւնէն հաստատման պաշտօնագիրը։ Դատական նախարարութեան պատուիրակը շաբաթ մայրաքաղաքէս Ատանա ուղեւորեցաւ։ — Արահամ փաշա Երամեան Պետական խորհրդի քաղաքային ձեռնարկ անդամ տնտեսուհեաւ փոխան հանդուցեալ Նուրեան էֆ.ի։ — Երկուշաբթի Բերայի Սբ. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ Սրամ Յ. Գարամանեանի էֆ.ի եւ Օր. Միւնի Հարենցի պատկազրութեան հանդէսը, որու առիթով նուիրատուութեան օգտակար նորութիւն մը ներմուծուեցաւ, այսինքն Ազգ. Հիւանդանոցը «Խոխան ծաղկեփունջի» բանաձեւով շատ կարեւոր նպաստ մը ընդունեցաւ նորապսակ ամուլին ծնողաց եւ բարեկամներուն կողմէ։

ԱՐՏԱԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հարգելի Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ. Շաբաթական զեպերն Անդրկիսկիներուն համար եղան շատ աւելի նպաստաւոր քան պատերազմին նախորդ տեւէ մասը։ Լորտ Բոպըրթս, իր պատրաստութիւններն աւարտելով, արշաւեց Օրէնսի Հանրապետութեան երկիրը։ Ասով ստիպեց Բրոնսէ զօրավարը՝ վերցնել Բիւպըրթի պաշարումը եւ քաշուիլ դէպի Պէօմֆոնթայն, Օրէնսի մայրաքաղաքը։ Հեծելազօրաց հրամանատար Զօր. Ֆրէնչ, որ պատերազմին սկիզբը էլանտայկթի յաղթութիւնը չահեցաւ, եւ որ Բարեկուսոյ Գլխի գաղթականութեան հիւսիսակողմը կատարուած իր արշաւանքներուն մէջ այնչափ ճարտարութիւն ցոյց տուաւ, շատ կարեւոր բաժին մը ունեցաւ այս յաջող ձեռնարկին մէջ։ Անցեալ երկուշաբթի հեծեալներու երեք կիսաբաժինով գրաւեց Րիթ գետին անցքը։ Րիթ Մոտըր գետի մէկ ճիւղն է եւ Մոտըրի մէջ կը թափի Օրէնսի Հանրապետութեան սահմանադրին մօտ։ Նոյն օր հետեւակներու երկու զօրաբաժին եկաւ այդ անցքը եւ գրաւեց զայն, որով Զօր. Ֆրէնչ կրցաւ յաջորդ օրն յառաջանալ դէպի Մոտըր գետը։ Զօր. Մէթիլընի բանակետէն բաւական հեռու տեղ մը դէպ արեւելք։ Իր զօրքերը երկու մասի բաժնուեցան։ Մէկ մասը կեղծ յարձակում մը ըրաւ անցքի մը վրայ, մինչ Զօր. Ֆրէնչ արեւելեան աւելի հեռու կէտէ մը կ'անցնէր, Պէօմֆոնթը ետ մղելով եւ երեք բանակետով գրաւելով։ Միւս զօրաբաժինն ալ, իրեն ընդդիմացող Պէօմֆոնթի զօրաւոր ոյժի մը չպատահելով, անցաւ գետը եւ գրաւեց երկու բանակետով, ուր բաւական քանակութեամբ պաշար եւ ռազմամթերք կային բազմաթիւ արջաւի եւ 2,000 ոչխարի հետ։ Զօր. Ֆրէնչ Զօր. Ֆրէնչ Մոտըր գետին քով մնաց։ Եւ նոյն օր հետեւակներու զօրաբաժին մը հասաւ, եւ հինգշաբթի սկսաւ յառնալ քայլը։ Իր զօրաց մէկ մասը գնաց Եաքոպտաւ, որ Պէօմֆոնթը պաշարի կարեւոր միջոցն էր եւ ուր սակայն միայն կիներ ու աղայք գտնուեցան։ Զօր. Ֆրէնչ, իր յառաջնադասութիւնը շարունակելով, ամբողջովին ցրուեց Բիւպըրթի հարաւակողման Պէօմֆոնթը եւ ձիաւոր զօրքերով ու ձիաբարձ թնդանօթներով քաղաքը մտաւ ի մեծ ուրախութիւն քաղաքացի զօրաց, եւ ինք ու իր սպաները քաղաքին ակնբաւ տեղւոյն մէջ ճաշեցին։ Այս բոլոր գործը կատարուեցաւ իր մարդոց 20ին միայն վիրաւորմամբ։ Լորտ Բոպըրթսի հեռագիրը կ'ըսէ, «Բիւպըրթի ուրախ է եւ լաւ»։ Պէօմֆոնթի իրենց նահանջի գիծը կտրուելու վտանգի մէջ տեսնելով թողուցին իրենց Մակէրաֆոնթայնի ամբողջութիւնները, եւ Անգլիացիք գրաւեցին զանոնք։ Զօր. Բոպըրթս ալ իր բանակն հաստատեց Եաքոպտայի մէջ, Հոն գտաւ Անգլիական քանի մը վիրաւորներ, որոնք խնամուած էին Գերմանական շրջուն հիւանդանոցի մը պաշտօնէութենէն, որոնց քաղաքութեան վրայ բարձր գովեստով կը խօսի։ Զօր. Բրոնսէ իր զօրաց մեծ մասին հետ դէպ աւրեւելք գացած է։ Անոր զօրաց փոքր մէկ մասն ալ դէպ հիւսիսային արեւելք գացած է։ Անգլիացիք անոր նահանջի գիծը կտրելու փառաւոր յաջողութիւնը չունեցան, քանզի Պէօմֆոնթը կրնան մեծ արագութեամբ տեղէ տեղ շարժիլ։ Սակայն Պէօմֆոնթը հրամանատարին յառաջնադասութեան արգելք եղաւ անոր եզներուն յոգնութիւնը, որոնք չեն կրնար օրը 18-20 հազարամիթքն աւելի ճամբայ առնել։ Զօր. Բէլիքէնի զննող Պէօմֆոնթուն ետեւէն ինչալ, եւ կը զրուցուի թէ գրաւած է 150 կառք, զոր լքանել ստիպուեցան Պէօմֆոնթը։ Հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ Զօր. Բրոնսէի եւ Զօր. Բէլիքէնի զօրքերը կը կռուին, եւ Փրիթորիայէ հասած հեռագրի մը նայելով կռուին ելն աննպաստ է Անգլիացւոց։ Բայց եթէ Զօր. Բէլիքէնի կարեւոր Պէօմֆոնթի հոգ զբաղեցնել մինչեւ որ Զօր. Բոպըրթսի բանակին մեծ մասն հասնի, իր նպատակն ի գլուխ հանած կ'ըլլայ։

Պատերազմի դաշտին ուրիշ կողմերը Անգլիացիք անդործ կեցած չեն։ Զօր. Բէլմընթս,

որ Բոպըրթի կողմերուն հրամանատար Զօր. Ֆրէնչի յաջորդեց, Բէլմընթի քաշուեցաւ Սրուեմէլ, որ աւելի զիւրաւ կը պաշտպանուի։ Պէօմֆոնթը նահանջող զօրաց ետեւէն երթալու միջոցին թողուցին իրենց սովորական զգուշութիւնը եւ բաւական կորուստ կրեցին։ Այդ կողմերու պատերազմին կարեւորութեան պատճառը սա է որ Պէօմֆոնթայն տանող ուղիակի երկաթուղին, որով ընդունիլ կ'աւելիւնէ Զօր. Բոպըրթս իր պաշարը, Նաուփոնթի միացման կէտէն դէպ հիւսիս կ'երթայ Սրուեմէլի, Բէլմընթի եւ Բոպըրթի ճամբով։ Եւ Պէօմֆոնթը դէպ աւելի հարաւ արշաւելով կ'աւելցնեն իրենց նահանջի գիծն կտրուելուն վտանգը։ Զօր. Կէթէքըրի մարդիկն հետո եւ Բարեկուսոյ Գլխի գաղթականութեան արեւելակողմը, եւ հոն Պէօմֆոնթը կիրակի գիշեր Տորաթէլթէ վանուեցան սուրին հարուածներով։ Տորաթէլթի մօտ կը գտնուի Պրիթորիայի, որու մէջէն կ'անցնի ուրիշ երկաթուղի մը։ Զօր. Կէթէքըր կաշխատի այդ տեղը բռնել, երկու երկաթուղիները կը միանան Օրէնսի Հանրապետութեան սահմանադրին քիչ մը տեղ վեր։ Զօր. Պուլըր ալ նորէն յարձակողականի սկսաւ։ Անցեալ հինգշաբթի Լանկուէյն բլրին Պէօմֆոնթի ամրութիւնն ընդ երկար ուղիակողմէն ետքը գրաւեց զայն։ Այդ բոլորը Պէօմֆոնթը զիրքին կ'իշխէ Սփիոն բլրէն մինչեւ արեւելք։ Բոլէնգո առնուեցաւ։ Հոգ երկաթուղին կ'անցնի Թիւլէյայի վրայէն, եւ Անգլիացիք գետն անցան Բոլէնգոի մօտէն։ Հաւանական կը թուի որ նուազած ըլլայ Թիւլէյայի եւ Լէյտիսմիթի միջեւ գտնուած Պէօմֆոնթը։ Կը կարծուի որ Օրէնսի Հանրապետութեան զօրքերը պնդած են երթալ եւ իրենց տունները պաշտպանել։ Զոյցներ կան թէ ազատուած է Լէյտիսմիթ, բայց այդ զրոյցները չեն հաստատուիր։

Անգլիոյ Թագուհին Ֆրէնչ գնդապետ եւ պատուակալ զօրավարին զօրաբաժին հրամանատարութեան, իսկ Բիւպըրթի պահապան զօրաց հրամանատար Բէլքուիլ տեղակալ զընդապետին, գնդապետութեան ատտիճան չնորհեց ի վարձ այն ծառայութիւններուն, զորոնք մատուցին Բիւպըրթի պաշտպանման եւ ազատման համար։ Անգլիոյ ժողովուրդը, զգալով հանդերձ թէ պատերազմը վերջացած չէ քնաւ, մեծապէս ուրախ է շարժուելուն յաջողութիւններուն համար եւ անձեռնարկ կը սպասէ յաջորդ շաբթման։ Եաքոպտայէ Պէօմֆոնթայն հեռաւորութիւնն է ոչ աւելի քան 150 հազարամիթք, եւ ճամբուն վրայ գետ եւ լեռ չկայ։ Բայց եթէ Լէյտիսմիթի շուրջ գտնուած Պէօմֆոնթը մէկ մասը գնաց Զօր. Բրոնսէի միանալ, Զօր. Բոպըրթս Օրէնսի մայրաքաղաքը գրաւել փորձելէ առաջ պէտք պիտի ունենայ օգնութեան սպասելու։ Կը կարծուի թէ Թրանսվալի Պէօմֆոնթի սկսած են Լէյտիսմիթի պաշարման համար գործածուած խոշոր թնդանօթներէն շատը Փրիթորիայ գրիչել, վասն զի Զօր. Բոպըրթսի յառաջնադասութիւնն մինչ կը կարծուի զՄէլքեթիկ ազատել եւ ապա Թրանսվալ արշաւել արեւելքէն։

Միւս կողմէն Լանկուէյն փրիթորիայէ կը հեռագրուի թէ պողպատագործ 25 ընկերութիւններ միանալով մեծ ընկերութիւն մը կազմած են Միացեալ Նահանգներուն մէջ 52 միլիոն տոլարի (գրեթէ 12 միլիոն ոսկի) գրամազխով, եւ թէ միացեալ ընկերութիւնը պողպատի 160 գործարան ունի։ Այս միութիւնէն գուր կը մնան ուրիշ չորս ընկերութիւններ, որոնք ունին 55 գործարան։ Պողպատաշինութեան մէջ Մր. Բարնէճի ընկերներէն մին, Մր. Ֆրիք, զատ բանալով անոր դէմ պահանջած է որ լուծուի ընկերակցութիւնը։ Մր. Բարնէճի 1899 տարւոյ շահը 40 միլիոն տոլար կը հաշուէ։ Բայց Մր. Ֆրիք կը պնդէ թէ 2 միլիոն տոլար աւելի է։ Մր. Բարնէճի կը կարծէ թէ գործը կրնար Լոնտոնի մէջ ծախուիլ հարիւր միլիոն Անգլ. ոսկւոյ, որու կէսէն աւելին պիտի վերաբերէ Մր. Բարնէճի, որ գրամազխին հարիւրին 58 1/2 տէրն է։ Երեսփ. Ժողովին յանձնաժողովը, որու յղուած էր խաղաղականի մէջ ընդժողովեց հեռագրի պարան մը շինելու

խնդիրը, մերժեց կառավարական սեփականութեան տաճարը եւ կը յանձնարարէ որ չինութիւնն ստանձնէ անհատական ընկերութիւն մը, որու 400,000 տոլարի տարեկան նպաստ մը տայ կառավարութիւնը մինչեւ առ առաւել 20 տարի։ Նախագահ Մաքինլի փրիթորիայէ կը զգեմունքն սպաստութեանը նուաճուած կը հռչակէ եւ քիչ ատենէն ետ պիտի կանչէ Ամերիկեան բանակին կէսը։ Ընդհանուր ներում պիտի չնորհուի այն անհուն որոնք տպատարութեան մասնակցած էին եւ հիմա սակայն կը հնազանդին, եւ բոլոր գաւառներուն մէջ պիտի վերակազմուի քաղաքային վարչութիւնը։

Ֆրանս. Անցեալ չորեքշաբթի Ֆրանսայի Դրամատան Նախնէն Ար. հրամանով հիմնուելուն հարեւրերորդ տարեդարձն էր։ Սեղանաւորական այդ մեծ հաստատութիւնը շատ համեստ սկզբնաւորութիւն մը ունեցաւ։ Ֆրանսական Բոնկօի կառավարիչը կը գրէ թէ կարեւոր կոխ մը տեղի ունեցած է Ֆրանսական զօրաց եւ Ռապա անուն տեղացի ցեղապետի մը միջեւ։ Թշնամին շատ բազմաթիւ էր, բայց Ֆրանսացիք վերջապէս յաջողած են վանել զայն իր դիրքէն, իրենց 320 մարդոց կէսին սպանուելէն կամ վիրաւորուելէն ետքը։ Օրեւակոյտն իբրեւ Գերագոյն ատեան երկուշաբթի սկսաւ նիստ գումարել Մարսէլ Հապէտի հարցաքննութիւնը կատարելու համար։ Այս նիստերուն ներկայ չեն ըլլար Օրեւակոտականներէն անոնք որ նոր ընտրուեցան եւ անոնք որ ամբաստանեալին ազգական ըլլալով կամ ուրիշ պատճառներով արդէն դուրս թողուած էին։ Երեսփ. Ժողովին մէջ Զօր. Կալիֆէ ծանոյց թէ Զօր. Տըլուա արդէն գտնուածներէն գերազանց հրազէն մը հնարած է։

Այլեւայլ. Սպանիոյ մէջ, մանաւանդ Էպրօ եւ Տուէրօ գետերուն երկու ափանց վրայ, մեծ ողողումներ պատահած են յորդ անձրեւներու պատճառով։ Շոգեկոռքերու երթեւեկը դադրած է, քանի մը քաղաքներու մէջ աւերումներ տեղի ունեցած են եւ զիւրային շրջանակներու մէջ երկաթուղւոյ բաւական գիծ մնասուած է։ Ֆրանսայի մէջ ալ սաստիկ ցուրտ եղած է փոթորիկով եւ առատ ձիւնով, եւ կեանքի ու ստացուածքի բաւական կորուստ տեղի ունեցած է։ Ֆրանսայի Էօթէնի կայսրուհին ծանր հիւանդ էր, բայց քիչ մը լաւացած է, կ'ըսուի, անոր վիճակը։ Սամօայի դաշնագիրը վաւերացաւ թէ Պերլինի, թէ Ուաշինկթընի մէջ, եւ ընդժողովեց հեռագրով Ափրիայի Գերման հիւպատոսին հրահանգ տրուեցաւ Գերման զօրք պարզել կառավարական չէնքին վրայ։ Պարսկաստանի Շահը, Փարիզի արուեստահանդէսը երթալու պահուն պիտի այցելէ Ս. Փիթըրսպուրկ, Վիէննա, Պերլին եւ Լոնտոն։

Նորագոյն հեռագիրներ կը ցուցնեն թէ Զօր. Բրոնսէ չէ յաջողած փախչիլ եւ թէ սաստիկ պատերազմ տեղի կ'ունենայ Մոտըր գետի հովտին մէջ։ Կ'ըսուի թէ կիրակի օրուան կռուին մէջ Պէօմֆոնթի 800 մեռել եւ վիրաւոր ունեցած են։ Զօր. Բոպըրթս կը հեռագրէ թէ թշնամոյն կողմէ զրկուած օգնական բոլոր զօրքերը ցրուած է ծանր կորուստներու ենթարկելով զանոնք։ Զօր. Բոպըրթս, տեսնելով թէ Զօր. Բրոնսէի զիրքը շատ ամուր է, կիրակի եւ երկուշաբթի անդադար ունեցած զայն 50 թնդանօթով։ Զօր. Բրոնսէ վրնագուլ խնդրեց իր մեռելները թաղելու համար, բայց խնդրքը մերժուեցաւ։ Անպաշտօն կերպով կը ծանուցուի թէ Բրոնսէ խստիւ պաշարուած է, բայց յուսահատօրէն կը պատերազմի։ Կ'ըսուի թէ Պուլըր հետզհետէ կը մօտենայ Լէյտիսմիթի։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ			
Գնադրուած	25 35		
Բաւելի երկաթուղի	126		
ԴՐԱՄԱՐ, ՕՍԿ. ՈՍԿԻՆ 100Է			
Մէլքեթիկ	108 05	Նաբոլէոն	87 30
Մէլքեթիկ	96 30	Գրիմից	51 08
Մանր արծաթ	103 20	Սեպ. ոսկի	110 48
Ռուսիոյ բոլ	90 40	Մանէթ թղթ	8 59

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՒ ՊՅՈՒՆԵԱՆ
Ֆինանսըլար եղգուշը, Ամերիկան Խան